

[Documents de treball 10

[La ratificació de la Carta Europea de les Llengües Regionals
o Minoritàries per part del Regne Unit

Robert Dunbar

Any: 2003

WORKING PAPERS

Mercator (www.mercator-central.org) és un programa de recerca i un servei d'informació i documentació en l'àmbit de les llengües minoritzades d'Europa, desenvolupat conjuntament per tres centres que cobreixen aspectes diferents: educació, mitjans de comunicació i drets lingüístics i legislació.

Els *Documents de Treball Mercator-Legislació* pretenen posar a disposició dels usuaris de la xarxa Mercator una sèrie de treballs de recerca en curs i d'articles de petit format dins la temàtica dels drets, legislació i política lingüística, amb un èmfasi especial en l'ús de les llengües minoritzades a les esferes de domini públic.

Edita

CIEMEN (Centre Internacional Escarré per a les Minories Ètniques i les Nacions)
Rocafort 242, bis
08029 BARCELONA
(CATALUNYA)
Tel. (+34.93) 444 38 00
Fax (+34.93) 444 38 09
mercator@ciem en.org
www.ciem en.org/mercator

Edició

Equip del Programa Mercator-Legislació:
Aureli Argemí
Sergi Vilaró
Bernat Pujadas
Marga Pont

Nota

La correspondència s'ha d'enviar a l'adreça del CIEMEN. Podeu fer-hi arribar, per correu -postal o electrònic- o fax, tots els documents que, segons el vostre criteri, haurien de formar part d'aquesta publicació.

El CIEMEN no fa necessàriament seves les opinions, els criteris i la terminologia exposats en les diverses col·laboracions.

ISSN 1133-3928

© Robert Dunbar, 2003

Traducció: Bernat Pujadas i Uriach (Programa Mercator-Legislació)

Agraïments:

Domhnall Martáinn (Comunn na Gàdhlig & Subcomitè escocès del comitè estatal de l'EBLUL al Regne Unit)

Amb el suport de:

[La ratificació de la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries per part del Regne Unit

Robert Dunbar,
Professor titular de dret
Departament de Dret
Universitat de Glasgow

0. Introducció	1
1. Les minories lingüístiques del Regne Unit: desenvolupament històric i situació demogràfica actual	3
2. Mesures actuals de suport a les minories lingüístiques del Regne Unit	17
Gal·lès	19
Gaèlic escocès	24
Gaèlic irlandès	30
L'scots, scots de l'Ulster i el còrnic	34
3. Aplicació de la Carta a les llengües regionals o minoritàries del Regne Unit	35
4. Conclusions	47

0. Introducció

El Regne Unit (RU) va signar la *Carta Europea de les Llengües regionals o minoritàries* (la "Carta")¹ el 2 de març de 2000 i la va ratificar el 27 de març de 2001, de manera que la data d'entrada en vigor va ser l'1 de juliol de 2001.² L'1 de juliol de 2002 el RU va lliurar l'informe periòdic inicial, d'acord

¹ Estrasburg: Consell d'Europa. Servei d'edició i documentació, 1993. [N.del t.: si voleu consultar la traducció catalana de la Carta, podeu fer-ho a l'apartat de normativa internacional (Consell d'Europa) de la pàgina web de Mercator – Dret i legislació lingüística: www.ciemen.org/mercator].

² La Carta es va adoptar el 5 de novembre de 1992 i va entrar en vigor l'1 de març de 1998. En virtut de l'article 19, paràgraf 2 de la Carta, aquesta entra en vigor el primer dia del mes següent a l'expiració d'un període de tres mesos posteriors a la data de dipòsit de l'instrument de ratificació. Fins a la data d'avui, 17 estats han ratificat la Carta i 12 l'han signada.

amb el que estipula la Carta, i el Comitè d'Experts hi va realitzar la seva visita sobre el terreny el gener del 2003.³

Per diverses raons, l'impacte continu de la Carta sobre les minories nacionals britàniques i sobre les polítiques dels governs i dels organismes públics del RU relacionades amb aquestes minories mereix una atenció especial. En primer lloc, la llengua predominant al RU és l'anglès, una de les llengües més parlades del món i la que s'ha erigit com a *lingua franca* mundial. En segon lloc, el RU té un dels sistemes de govern més centralitzats d'Europa. A diferència de molts estats europeus, el RU no disposa d'una constitució escrita i es pot afirmar que no té una llengua oficial *de iure*, per bé que l'anglès és i durant segles ha servit com a llengua oficial *de facto*, ja que és la llengua amb què es porten a terme els afers públics. Fins al 1999, al RU pràcticament només hi havia un sol nivell de govern⁴ i el Parlament britànic de Westminster tenia una autoritat legislativa absoluta en qualsevol qüestió, inclosos tots els aspectes de l'ordre públic que poguessin tenir un impacte sobre les comunitats lingüístiques del país.⁵ Com veurem, la devolució de poders de 1999 a Escòcia, Gal·les i Irlanda del Nord fins a cert punt va canviar el panorama, però el poder de les institucions polítiques, econòmiques, culturals i socials dels territoris de parla anglesa del sud-est i de Londres encara és profund. En tercer lloc, en general les minories lingüístiques a les quals s'aplica la Carta –tret del gal·lès– es troben entre les minories lingüístiques d'Europa més amenaçades o institucionalment més marginades; totes les llengües a les quals s'aplica la Part III de la Carta pertanyen a la branca cèltica de la família indoeuropea, una de les branques lingüístiques més amenaçades d'Europa. En quart lloc, les minories lingüístiques a les quals s'aplica la Carta constitueixen tan sols una part d'un mosaic lingüístic més ampli, ja que, com tants altres estats europeus, el RU ha rebut una immigració a gran escala,

³ L'únic mecanisme de compliment de la Carta és un sistema de lliurament d'informes estatals. En virtut de l'article 15, paràgraf 1, tots els estats que han ratificat la Carta han d'elaborar un informe inicial dins del termini d'un any posterior a la data d'entrada en vigor de la Carta, i posteriorment un informe cada tres anys. Els informes es presenten al Secretari General del Consell d'Europa i són examinats per un Comitè d'Experts. Llavors, el Comitè d'Experts elabora un informe per al Comitè de Ministres del Consell d'Europa que ha d'incloure propostes i recomanacions adreçades a l'estat en qüestió: article 16.

⁴ A Irlanda del Nord la devolució del govern va existir des del 1921 fins al 1972. Vegeu la nota següent.

⁵ El RU tenia, i encara té, un sistema de govern local, però el poder d'aquests governs deriva de Westminster. En canvi, amb la devolució de poders, ara les qüestions que afecten el govern local a Escòcia, Gal·les i Irlanda del Nord són competència dels governs recuperats d'aquestes demarcacions.

sobretot des de la Segona Guerra Mundial; molts d'aquests immigrants procedeixen de les antigues colònies britàniques i això fa que ara hi hagi comunitats minoritàries molt arrelades en moltes ciutats, de manera que la diversitat ètnica, lingüística i religiosa de la Gran Bretanya s'ha vist considerablement ampliada. Actualment, les polítiques estatals relatives a les comunitats lingüístiques autòctones a les quals s'aplica la Carta són tan sols una petita part de tot d'un seguit de consideracions relatives a la política en matèria de minories, i encara no queda clar de quina manera aquestes diverses modalitats polítiques interactuaran.

En aquest treball avaluarem d'una manera crítica l'impacte de la Carta sobre les minories lingüístiques a les quals s'aplica. Començarem tractant breument la història i la situació demogràfica i social actual d'aquestes llengües, i a continuació estudiarem les actuals polítiques i mesures de suport del RU, dins del context de la devolució de poders a Escòcia, Gal·les i Irlanda del Nord que va tenir lloc el 1999. Amb la devolució com a rerefons examinarem la ratificació de la Carta per part del RU. L'anàlisi indicarà que, de moment, el procés i la acció de la ratificació han tingut un impacte relativament limitat sobre les llengües que s'inclouen a la Carta, si bé també tindrem en compte que la Carta encara pot tenir implicacions importants, sobretot per a les llengües que, a diferència del gal·lès, encara no s'han beneficiat del suport de l'Estat o de cap política governamental clarament articulada. Així, tindrem en compte que, tot i les limitacions del mecanisme de lliurament d'informes estatals creat per la Carta, el procés d'investigació pot reportar beneficis, tant per la creació d'un nou espai de debat en què les organitzacions no governamentals dedicades al desenvolupament d'aquestes llengües poden donar a conèixer els seus punts de vista, com perquè els governs s'han vist forçats a considerar la política en matèria de llengües minoritàries com una important qüestió d'ordre públic.

1. Les minories lingüístiques del Regne Unit: desenvolupament històric i situació demogràfica actual

L'actual predomini mundial de l'anglès amaga la relativament complexa història lingüística de les illes Britàniques. L'anglès prové del conjunt de llengües que tribus germàniques com els angles i els saxons van

importar a les illes Britàniques, que van començar a arribar a Anglaterra cap a mitjan segle V d.C. procedents de l'actual Frísia continental, de les illes Frisonas i de les zones costaneres de Saxònia, a l'Alemanya nord-occidental.⁶ En aquella època, les illes Britàniques en gran part estaven habitades per diverses tribus que principalment parlaven llengües cèltiques pertanyents a dos grups: les llengües cèltiques de tipus "p", o britòniques, de les que provenen el gal·lès, el bretó i el còrnica moderns; i les llengües cèltiques de tipus "q", o goidèliques, de les que provenen el gaèlic escocès, el gaèlic irlandès i el manx. Les llengües germàniques van araconar les cèltiques, de manera que a la fi del primer mil·lenni, les llengües cèltiques de tipus "p" només es parlaven a Gal·les, a Cornualla i probablement fins a cert punt també al sud-oest d'Escòcia i al nord-oest d'Anglaterra, i una llengua cèltica de tipus "q", l'avantpassat del gaèlic escocès modern, es parlava a la major part del que avui és Escòcia. Pel que fa a Irlanda, les incursions germàniques gairebé no la van afectar, tot i que va patir la invasió i l'assentament dels vikings, que també van envair les costes septentrionals i occidentals i les illes d'Escòcia i gran part de la costa oriental d'Anglaterra.

Durant el segon mil·lenni, les llengües cèltiques han experimentat una constant erosió, malgrat que a ritmes diferents i per influències una mica diverses, d'entre les quals l'exercida per l'Estat anglès, primer, i després pel britànic, no són ni de bon tros les més insignificants. Efectivament, la integració política i econòmica a una administració britànica més àmplia en termes generals ha anat significativament en detriment de totes les llengües de les illes Britàniques menys les variants de l'anglès estàndard. A Gal·les, el procés d'integració va iniciar-se de manera efectiva a finals del segle XIII; abans, Gal·les era un conjunt de petits regnes, i, tot i que els reis d'Anglaterra tradicionalment n'havien reclamat la sobirania i que els normands, després de la seva conquesta, establiren la seva presència militar, ni els uns ni els altres no van aconseguir exercir un control militar o administratiu.⁷ No obstant això, entre els anys 1282-3, el rei Eduard I d'Anglaterra va conquerir Gal·les i, en virtut de l'Estatut de Gal·les de 1284, el va dividir en *shires* o comtats, seguint el model anglès, i hi va introduir el dret

⁶ Vegeu, per exemple, PRICE, Glanville. "English". A: PRICE, Glanville, ed. *Languages in Britain and Ireland*. Oxford: Blackwell, 2000. p. 141-142.

⁷ MORGAN, Kenneth O., ed. *The Oxford History of Britain*. Oxford: Oxford University Press, 1988. p. 155.

consuetudinari (*common law*)⁸. Totes aquestes incursions, però, no van aconseguir que el gal·lès deixés de ser la llengua predominant a tot el territori gal·lès, per bé que l'ús de l'anglès en l'àmbit jurídic i en tràmits administratius va fer que la noblesa gal·lesa es veiés obligada a adquirir fluïdesa en aquesta llengua.⁹ Tot i això, no va ser fins al regnat d'Enric VIII que es van prendre mesures més significatives per atènyer la integració de Gal·les, les quals van incidir en la llengua gal·lesa. L'any 1536, la Llei de la Unió (*Act of Union*) va incorporar formalment el Principat de Gal·les a Anglaterra i va establir que l'anglès fos la llengua dels tribunals de Gal·les i que només aquells que sabien parlar anglès podien tenir càrrecs públics. En termes generals, aquesta llei, junt amb una altra promulgada el 1542, es proposava crear un sol règim jurídic i administratiu per a tota Anglaterra i Gal·les, de manera que l'aristocràcia gal·lesa, veient-se forçada a aprendre anglès, es va anar anglicitzant cada cop més i de mica en mica va deixar el seu paper de benefactora de la societat gal·lesoparlant.¹⁰ L'àmbit del gal·lès es va anar restringint a la pagesia, als artesans i al baix clergat¹¹, tot i que va continuar sent la llengua predominant a la major part de Gal·les.

En canvi, als segles XIX i XX la situació lingüística de Gal·les va canviar considerablement. Al llarg del segle XIX, els parlants del gal·lès van augmentar, en xifres absolutes; malgrat que no hi ha dades disponibles de censos fins al 1891, es calcula que el 1801 hi havia uns 470.000 parlants de gal·lès i que el 1851 aquesta xifra s'havia incrementat fins a uns 800.000. No obstant això, el conjunt de la població de Gal·les va augmentar fins i tot més acusadament, sobretot a causa de la immigració de no gal·lesoparlants vinguda com a conseqüència del desenvolupament de la mineria de carbó i la indústria pesant del sud de Gal·les. Així, durant aquest període el percentatge de gal·lesoparlants amb relació a la població total de Gal·les va caure aproximadament del 80% al 67%,¹² i, tot i que una quantitat significativa de

⁸ Íd.

⁹ DAVIES, Janet "Welsh". A: PRICE, Glanville, ed. *Languages in Britain and Ireland*. op. cit. p. 79.

¹⁰ Íd. p. 80. Vegeu DAVIES, Janet. *The Welsh Language*. Cardiff: University of Wales Press, 1993.

¹¹ DAVIES, Janet. *The Welsh Language*. op. cit. p. 23. L'estatus de la llengua gal·lesa tenia el suport d'un document legislatiu: una Llei del Parlament (*Act of Parliament*) del 1563 exigia la traducció de la Bíblia i del Llibre d'oració comú (*Book of Common Prayer*) al gal·lès, i d'aquesta manera es va garantir que el gal·lès tendís a convertir-se en la llengua del culte religiós a Gal·les.

¹² DAVIES, Janet. "Welsh". op. cit. p. 83.

parlants gal·lesos també es va desplaçar cap al sud industrial, amb el temps va anar creixent la tendència a l'assimilació. L'anglès, per contra, es va veure estimulat per la *Llei d'educació de 1870 (Education Act 1870)*, que va establir l'educació pública amb l'anglès com a única llengua vehicular, per la *Llei de Govern Local de 1889 (Local Government Act 1889)*, que va determinar que l'anglès fos l'única llengua d'ús de les autoritats locals que acabaven de crear-se, i per la creixent intrusió dels mitjans de comunicació de domini anglès en la vida gal·lesa.¹³ Quan es va realitzar el cens britànic de 1891, 910.289 persones, és a dir el 54,4% de la població gal·lesa, van declarar-se gal·lesoparlants; d'entre aquests, 508.036 es van registrar com a monolingües.¹⁴ El 1901, 929.824 persones, és a dir el 50,4% de la població, eren gal·lesoparlants; en canvi, el nombre de persones monolingües s'havia desplomat fins a 280.905. Amb el cens de 1911, la xifra absoluta de gal·lesoparlants va continuar creixent, fins a 977.400, però només constituï en el 43,5% del conjunt de la població gal·lesa, i el nombre de persones monolingües va continuar caient, fins a 190.300. De 1911 endavant, tant les xifres absolutes com els percentatges de gal·lesoparlants van disminuir.¹⁵

No obstant això, hi ha indicis que actualment aquest procés s'està aturant, i sens dubte el gal·lès està entrant al segle XXI com la llengua autòctona més forta de Gran Bretanya. El cens de l'any 1991 del RU va revelar que dels aproximadament 2,7 milions d'habitants de Gal·les un 18,7% parlaven gal·lès, una xifra lleugerament per sota del 18,9% del cens de 1981; malgrat això, segons el cens de 1991, el nombre de persones que sabia parlar gal·lès –510.920– havia augmentat lleugerament des de 1981, data en què se'n van registrar 508.207.¹⁶ D'altra banda, en termes de supervivència lingüística, el cens de 1991 dóna peu a l'optimisme pel que fa al futur de la llengua, ja que les

¹³ JONES, Robert Owen. "The Welsh Language: Does it Have a Future?". A: BLACK, Ronald; GILLIES, William; Ó MAOLALAIKH, Roibeard; ed. *Celtic Connections: proceedings of the tenth international congress of celtic studies, Vol. 1*. East Linton: Tuckwell, 1999. p. 429; i PRICE, Glanville. op. cit. p. 491.

¹⁴ DAVIES, Janet. "Welsh". op. cit. p. 89.

¹⁵ WILLIAMS, Collin. "Welsh in Great Britain". A: EXTRA, Guus; GORTER, Durk; ed. *The other languages of Europe*. Clevedon: Multilingual Matters, 2001. p. 59-60.

¹⁶ DAVIES, Janet. *The Welsh Language*. op. cit. La immensa majoria de parlants de gal·lès també saben parlar anglès. Tot i que el cens no inclou els nivells de competència lingüística, un estudi de l'Oficina de Gal·les (*Welsh Office*), *Arolwg Cymdeithasol Cymru 1992: adroddiad ar y Gymraeg* (març 1995), va calcular que hi havia unes 326.600 persones que parlaven el gal·lès com a primera llengua, i això emmarcat dins d'un càlcul més elevat del total de gal·lesoparlants, 590.800, que el que es va registrar al cens del 1991.

xifres i els percentatges de joves que parlen la llengua són ascendents.¹⁷ Els resultats preliminars del cens del 2001, publicats el 13 de febrer d'aquest any, semblen confirmar aquesta tendència, ja que presenten increments, tant pel que fa al nombre absolut de parlants de gal·lès com als percentatges. Concretament, 575.640 persones a partir de tres anys d'edat van declarar que sabien parlar gal·lès, és a dir un 20,52% de la població gal·lesa compresa en aquest grup d'edat. A més, 222.077 persones van declarar que tenien almenys algun coneixement o combinació de coneixements de la llengua gal·lesa, un concepte diferent del de saber-la parlar (que inclou, per exemple, tenir capacitat per entendre la llengua parlada, o la capacitat de llegir, o escriure, o llegir i escriure, però en canvi no de parlar, etc.).¹⁸ Aquestes dades censals també confirmen que, tot i que la llengua continua rebent certa pressió al seu nucli tradicional del nord-oest rural, ha mostrat una marcada expansió en alguns centres urbans, sobretot a la regió de la capital gal·lesa, Cardiff, i entre la classe mitjana i professional.¹⁹ Encara que el futur del gal·lès es troba lluny d'estar assegurat,²⁰ hi ha bones raons per a l'optimisme contingut pel que fa al seu futur, i és clarament la llengua autòctona més forta i arrelada de totes les del RU. Com veurem, això es deu en part a la política del Govern, però una proporció considerable del mèrit també s'ha d'atribuir als propis parlants del gal·lès, que en general han mostrat més predisposició a comprometre's amb un activisme polític important i constant de reivindicació de la llengua que els parlants de les altres llengües minoritàries autòctones de la Gran Bretanya.²¹

A l'altre extrem de l'espectre, pel que fa a la demografia i a les mesures de suport estatals, hi ha l'única llengua britànica que encara es parla al RU, el còrnic. Cornualla també es va integrar a Anglaterra políticament i

¹⁷ Vegeu MacKINNON, Kenneth. "Celtic Language Groups: Identity and Demography in Cross-Cultural Comparison". A: BLACK, Ronald; GILLIES, William; Ó MAOLALAIGH, Roibeard. op. cit. p. 325.

¹⁸ Oficina Nacional d'Estadística (*Office of National Statistics*), disponible a: <http://www.statistics.gov.uk/census2001/profiles/rank/walskills.asp>.

¹⁹ Vegeu, per exemple, DAVIES, Janet. *The Welsh Language*. op. cit. p. 72. Vegeu també, MacKINNON, Kenneth. op. cit.

²⁰ Per obtenir un bon repàs de la situació demogràfica present del gal·lès i de les qüestions demogràfiques clau amb relació a la llengua, vegeu WILLIAMS, Collin. "Welsh in Great Britain". op. cit.

²¹ Vegeu DAVIES, Janet. *The Welsh Language*. op. cit.; i per tenir una visió més concreta, PHILLIPS, Dylan. "The Dragon Roars: The emergence of civil disobedience in Welsh language politics", ponència presentada el 19 de març de 2000 a la Conferència d'Estudis Cèltics de la Universitat de Califòrnia (*University of California Celtic Studies Conference*),

administrativament ja de bon principi, i el còrnic va estar subjecte a moltes de les pressions que van afectar el gal·lès. Amb l'arribada de la Reforma Protestant, al segle XVI, es van trencar de manera efectiva els vincles amb la Bretanya i el bretó –la llengua més propera al còrnic–, de manera que el còrnic va quedar encara més debilitat.²² Es calcula que l'any 1600 hi havia unes 22.000 persones que parlaven còrnic, però la llengua va patir un retrocés constant; tot i el famós cas de Dolly Pentreath, morta el 1777 i de la qual s'ha dit que fou l'última parlant nadiua del còrnic, es creia que l'última persona amb un coneixement tradicional del còrnic va morir cap al 1890²³, però cap a finals del segle XIX, es van esmerçar esforços per reanimar el còrnic com a llengua parlada i avui en dia el moviment en favor del còrnic encara persisteix. No obstant això, mai no ha estat un moviment de masses i el seu nucli central de suport no ha sobrepassat les 100 persones.²⁴ Hi ha un quantitat reduïda de persones que utilitzen el còrnic diàriament, encara que hi ha un grup molt més gran, que al 1981 es va xifrar en 1.000 persones, que en algun moment ha rebut classes de còrnic.²⁵ Malgrat tot, el moviment sovint s'ha vist truncat per desacords pràctics i ideològics amb relació a la forma que ha de prendre el ressorgiment.²⁶ Es calcula que actualment hi ha unes 200 persones que saben parlar el còrnic, i el fet que el Comitè del RU de l'Oficina Europea per a les Llengües Minoritàries (EBLUL) hagi reconegut el còrnic constitueix el seu primer reconeixement institucional real, un fet que, de manera cabdal, sembla que ha apropat els diversos grups revivalistes.²⁷

En comparació de Gal·les, Cornualla i, tal com veurem més endavant, també Irlanda, Escòcia va mantenir la seva autonomia respecte a Anglaterra durant un període considerablement més llarg. La independència escocesa d'Anglaterra no es va acabar de manera efectiva fins al 1707, amb el Tractat de la Unió, en virtut del qual els regnes d'Anglaterra i Escòcia es van unir

disponible a: <http://www.humnet.ucla.edu/humnet/celtic/22papers/phillips.pdf>

²² Vegeu PAYTON, Philip. "Cornish". A: PRICE, Glanville, ed. *Languages in Britain and Ireland*. op. cit. p. 109-113.

²³ Vegeu PAYTON, Philip. "The Ideology of Language Revival in Modern Cornwall". A: BLACK, Ronald; GILLIES, William; Ó MAOLALAIGH, Roibeard; ed. *Celtic connections: proceedings of the tenth international congress of celtic studies*. Tuckwell: East Linton, 1999. p. 412, 419; i *The Cornish and the Council of Europe Framework Convention for the Protection of National Minorities*, <http://www.biscoe.org.uk/cnrmr.htm>, § 5.1.

²⁴ PAYTON, Philip. op. cit., p. 397.

²⁵ *The Cornish*. op. cit. § 5.3. Es calcula que actualment Cornualla té una població de 490.000 persones.

²⁶ Vegeu PAYTON, Philip. "The Ideology of Language Revival in Modern Cornwall". op. cit.

²⁷ Vegeu PAYTON, Philip. "Cornish". op. cit. p. 118.

en un de sol anomenat Gran Bretanya i els seus parlaments es van fusionar. El procés d'unió havia començat un segle abans, quan l'any 1603 el rei Jaume VI d'Escòcia fou invitat a prendre el tron anglès i a convertir-se així en Jaume I d'Anglaterra. Per contra, l'erosió de la llengua gal·lesa va començar molts segles abans. La llengua de la que prové el gaèlic modern va entrar a Escòcia de la mà de colons del nord-est d'Irlanda, que van començar a arribar al més tard al segle V d.C.,²⁸ i es va estendre de manera constant durant el primer mil·lenni; al segle XI era la llengua dels tribunals escocesos i de gran part del país. No obstant això, al segle XI l'ús del gaèlic als tribunals escocesos va quedar desplaçat i des d'aleshores ha patit un retrocés més o menys continuat, a diferència del gal·lès, que encara no ha estat interromput. Al segle XIV, el gaèlic es restringia principalment als Highlands escocesos i a les illes de la costa occidental, i a partir del segle XV la corona escocesa, i després la britànica, van intentar integrar plenament, i amb més eficàcia, aquesta regió i va veure en l'anglització dels Highlands una manera d'aconseguir-ho. Com el gal·lès, el gaèlic també ha patit les polítiques adverses del Govern, sobretot la *Llei d'educació de 1872*, que va introduir una educació pública universal amb l'anglès com a llengua vehicular.²⁹ Si bé el gaèlic ha començat a rebre un cert suport del Govern i ha vist un activisme polític major que en el passat, això no s'ha produït fins als darrers vint anys; el fet és que el gaèlic es troba en una situació molt menys sòlida que el gal·lès en gairebé tots els aspectes.

Pel que fa a la situació demogràfica, el cens del RU de 1991 va indicar que a Escòcia hi havia 69.510 persones, un 1,4% d'una població de 5 milions, que saben parlar, llegir o escriure gaèlic,³⁰ mentre que segons el cens de 1981 aquests eren un petit grup de 13.000 persones. Tots els parlants de gaèlic són bilingües. Si ho comparem amb les xifres del cens de 1891, veiem l'abast del retrocés: llavors hi havia 254.415 parlants de gaèlic, el 6,3% de la població, així com també una quantitat significativa de persones monolingües. Una

²⁸ Vegeu PAYTON, Philip. "The Ideology of Language Revival in Modern Cornwall". p. 417.

²⁹ Vegeu MacKINNON, Kenneth. *Gaelic: A Past and Future Prospect*. Edimburg: Saltire Society, 1991. part I. Vegeu també WITHERS, Charles W. J. *Gaelic in Scotland, 1698-1981*. Edimburg: John Donald, 1984; i WITHERS, Charles W. J. *Gaelic Scotland: The Transformation of a Culture Region*. Londres: Routledge, 1988.

³⁰ Centre d'Informació del Parlament Escocès (*The Scottish Parliament Information Centre*). *Gaelic (Gaidhlig)*, Devolution Series 2/00, 2 de març de 2000. Tot i que el cens no demanava informació sobre la competència lingüística, la gran majoria dels parlants de gaèlic registrats eren, gairebé amb tota seguretat, parlants nadius i totalment bilingües.

anàlisi més detinguda dels resultats del cens de 1991 permet tenir la colpidora evidència d'una comunitat lingüística al caire de l'extinció. Més de la meitat dels parlants de gaèlic tenen 45 anys o més, i el principal demògraf de les terres gaèliques destaca que les xifres de parlants joves del gaèlic són "força insuficients com per poder invertir la inexorable tendència a la baixa de la xifra de parlants en totes les franges d'edat".³¹ L'any 1999, Comunn na Gaidhlig ("CNAG"), el principal organisme per al desenvolupament de la llengua gaèlica, va calcular que a Escòcia tan sols hi havia 54.000 parlants de gaèlic, una xifra que suposa una pèrdua neta de més de 1.000 parlants a l'any.³² Com en el cas del gal·lès, els resultats preliminars del cens del 2001 relatius al gaèlic escocès es van publicar el passat 13 de febrer i, tal com s'esperava, mostren un retrocés continu, si bé no tan accentuat com es preveia. Al cens del 2001, 58.652 persones a partir de tres anys d'edat van declarar que sabien parlar gaèlic, un 1,2% de la població escocesa compresa dins d'aquest grup d'edat, és a dir, una disminució de 7.426 persones – un 0,2% menys – amb relació al cens del 1991. D'altra banda, una quantitat lleugerament superior –65.674 persones, un 1,3% de la població escocesa a partir dels tres anys d'edat – va declarar que tenia capacitat per parlar, llegir o escriure gaèlic, un registre també menor que el de 1991. L'any 2001, es va preguntar per primera vegada per la capacitat d'entendre el gaèlic i el resultat va ser que 26.722 persones van declarar afirmativament, de manera que es van registrar 92.396 persones –un 1.9% de la població escocesa– que tenien almenys alguna competència lingüística en gaèlic.³³ A més, caldria esmentar dues qüestions: en primer lloc, el ritme de decreixement entre el 1991 i el 2001, tot i ser significatiu, no ha estat tan accelerat com s'esperava, ja que va ser només la meitat del que es va registrar entre el 1981 i el 1991, període en què el nombre de parlants de gaèlic va patir una disminució de 13.000 persones. Els anys 1991 i 2001 coincideixen aproximadament amb el període en què el suport a l'educació i a la ràdio i la televisió en llengua gaèlica es va ampliar i això podria indicar que aquesta despesa, malgrat ser insuficient, ha fet que la disminució fos més lenta. En segon

³¹ MacKINNON, Kenneth. "Neighbours in Persistence: Prospects for Gaelic Maintenance in a Globalising English World", *Aithne na nGael/Gaelic Identities*. Belfast: Institute of Irish Studies, Iontaobhas Ultach/Ultach Trust, 2000. p. 144.

³² COMUNN NA GAIDHLIG, *Gaidhlig plc: Plana Leasachaidh Canain/A development plan for gaelic*. CNAG, 1999. p. 43.

³³ **Scotland's Census 2001: The Registrar General's Report to the Scottish Parliament**, 13 de febrer de 2003; disponible a: [http://www.gro-scotland.gov.uk/grosweb/grosweb.nsf/file5/\\$file/rg_report_parliament.pdf](http://www.gro-scotland.gov.uk/grosweb/grosweb.nsf/file5/$file/rg_report_parliament.pdf).

lloc, cal tenir present la considerable debilitació de la població gaèlicoparlant als nuclis tradicionals dels Highlands i les illes.

L'altra llengua d'Escòcia a la qual, com veurem, s'aplica la Carta és l'*Scots* o escocès. Com l'anglès, l'*scots* prové de les llengües germàniques importades a la Gran Bretanya des del segle V, que van arribar a Escòcia al segle VII de la mà dels pobles angles provinents del nord de Northumberland. Influït per l'anglodanès, el francès normand, l'holandès i, fins a cert punt, el gaèlic, a l'edat mitjana va esdevenir la llengua dels centres urbans i de gran part dels Lowlands; a mitjan segle XV, havia substituït el llatí com a llengua dels tribunals escocesos i de l'administració pública³⁴, i també havia esdevingut la principal llengua literària del país. A començaments del segle XVII, el rei protestant Jaume VI d'Escòcia i I d'Anglaterra va provar de debilitar el poder dels comtes catòlics i gaèlicoparlants del nord d'Irlanda, així com trencar la unitat de l'àrea cultural gaèlica que s'estenia des de Cork, al sud d'Irlanda, fins a Lewis, a les Hèbrides, i va portar a terme una política d'assentaments protestants escocesos i anglesos al nord d'Irlanda; aquells escocesos provinents dels Lowlands van importar-hi la seva llengua, un parlar que s'ha conservat fins al present com a *scots* de l'Ulster (*Ulster Scots*). No obstant això, per diversos factors, des de mitjan segle XVI l'*scots* ha estat subjecte a un procés gradual d'anglicització: la Reforma va ampliar els vincles polítics i socials entre Escòcia i Anglaterra, i l'ascensió de Jaume VI d'Escòcia al tron anglès l'any 1603 i la posterior Unió de les dues corones i dels parlaments escocès i anglès l'any 1707 van conduir a la substitució de l'*scots* per l'anglès com a llengua de l'administració pública i, cada cop més, de la societat "fina" o alta societat.³⁵

Però malgrat aquestes forces anglicitzadores, l'*scots* continua sobrevivint, tant a Escòcia com a Irlanda del Nord, i a més amb una tradició literària i musical encara vibrant.³⁶ Tot i que és cert que hi ha elements de

³⁴ Tal com ja hem esmentat, el segle XI el gaèlic va quedar desplaçat dels tribunals i de l'administració pública.

³⁵ Vegeu *Scotland: a linguistic double helix* (European Languages 2). Dublín: Oficina Europea per a les llengües minoritàries (EBLUL), 1995. p. 29-31; SMITH, Jeremy J. "Scots". A: PRICE, Glanville, ed. *Languages in Britain and Ireland*, op. cit.; i ROBINSON, Mairi, ed. *The Concise Scots Dictionary*. Aberdeen: Aberdeen University Press, 1985. p. ix-xii.

³⁶ *Scotland: a linguistic double helix*. op. cit. p. 32-36; i ROBINSON, Mairi, ed., op. cit. p. xii-xiii. Vegeu també, McCQUIRE, J. Derrick. *Why Scots Matters*. Edimburg: The Saltire Society, 1997.

l'scots en el parlar de l'absoluta majoria de la població d'Escòcia i es podria dir que també d'Irlanda del Nord, en realitat la situació de l'scots és menys clara. S'ha assenyalat que la llengua dels Lowlands de l'Escòcia contemporània és fluïda,

“ . . . marcada per un ventall de parlars ampli i gairebé infinitament variat, que van des d'un scots pur d'alguns pescadors i pagesos del nord-est, passant per diverses 'barreges d'scots i anglès' intermitges, fins a una varietat d'anglès estàndard amb accent escocès.³⁷”

Per tant, resulta difícil quantificar la xifra de parlants d'scots amb precisió; a més, tot i la pressió dels activistes de l'scots i del Partit Nacional Escocès (l'SNP), l'executiu escocès va refusar incloure cap pregunta sobre l'scots al cens de 2001. D'altra banda, la Societat per a l'Scots de l'Ulster (*Ulster Scots Language Society*) ha xifrat el nombre de parlants de l'scots de l'Ulster, a vegades anomenat *Ullans*, en 100.000,³⁸ tot i que, repetim, no hi ha dades censals. Part de la dificultat de determinar la situació demogràfica i els patrons d'ús de l'scots rau en la seva semblança a l'anglès, si bé els activistes de l'scots han adduït diverses raons per considerar-lo una llengua diferent de l'anglès modern: l'scots té moltes característiques que no comparteix amb cap dialecte regional de l'anglès, i això el posa en una situació més allunyada de l'anglès que cap dialecte d'aquesta llengua; a més, té una literatura diferenciada, i no hi ha cap dialecte de l'anglès que s'hi pugui comparar en antiguitat, abast, varietat i distinció; i, finalment, es pot afirmar que és almenys tan diferenciat de l'anglès estàndard com per exemple el català ho és del castellà o el danès, del noruec.³⁹ No obstant això, l'scots ha d'afrontar tot un seguit de reptes significatius: la semblança a l'anglès, la relativa manca d'activisme polític dels defensors de la llengua (com a mínim fins fa ben poc), la seva relativa incapacitat per articular un pla i un projecte per a la revitalització i promoció de la llengua i la manca gairebé total de recolzament estatal per poder-ho dur a terme.

³⁷ ROBINSON, Mairi, ed. op. cit. p. xii.

³⁸ *Ullans*, 1994. Vol. 2. p. 56.

³⁹ Vegeu ROBINSON, Mairi, ed. op. cit. p. xiii; i McCLURE, J. Derrick, op. cit. p. 11-24.

Finalment, l'última llengua autòctona a la qual s'aplica la Carta és el gaèlic irlandès. Igual que les altres llengües cèltiques, el gaèlic irlandès ha patit un retrocés constant durant un llarg període pel que fa al nombre i al percentatge de parlants. Com en el cas de Gal·les, Irlanda va estar subjecta al control nominal anglès des d'una època bastant inicial. Entre 1169 i 1172, Enric II d'Anglaterra va governar Irlanda i el seu domini va anar acompanyat de la construcció de castells i l'assentament de famílies aristocràtiques franconormandes. Moltes d'aquestes van ser assimilades a la cultura gaèlicoirlandesa i el control administratiu i polític anglès no es va estendre de manera prou efectiva més enllà del *Pale* –l'àrea que envolta Dublín–, a la costa oriental. L'agost de 1535, Enric VIII d'Anglaterra va sufocar una rebel·lió dels nobles irlandesos, va imposar el seu poder i va canviar-se el títol de “*Lord*” pel de “*Rei*” d'Irlanda. Igual que a Gal·les, la llengua local, el gaèlic irlandès, va continuar sent predominant a gairebé tot el país; no obstant això, començant per Enric VIII, la Corona anglesa va intentar activament imposar el poder anglès a Irlanda i, en aquest procés, destruir la seva diferenciació cultural.⁴⁰ Amb la derrota dels Comtes de l'Ulster a començaments del segle XVII, l'antic ordre social i polític gaèlic va arribar a la seva fi; tal com s'ha dit, Jaume VI d'Escòcia i I d'Anglaterra va intentar permanentment trencar la unitat del món gaèlic instaurant una política d'assentaments d'scots i anglesos protestants al nord d'Irlanda.⁴¹ Encara que el gaèlic irlandès estava associat a la pagesia rural, al segle XIX la misèria, l'emigració i altres factors socials van tenir un impacte devastador en la llengua. Al segle XX, les comunitats en què la llengua va continuar sent el gaèlic irlandès es limitaven sobretot a l'extrem occidental, principalment a Galway i Mayo, a Cork i Clare, i a Donegal, tots ells situats a la República d'Irlanda, que va assolir la independència del RU l'any 1922. El gaèlic irlandès gairebé va extingir-se com a llengua nadiua dels habitants del que ara és Irlanda del Nord. Al segle XX, el gaèlic irlandès se n'ha sortit lleugerament millor a la República d'Irlanda que al nord, inicialment a causa d'un vigorós moviment de recuperació de la llengua i posteriorment gràcies a diverses mesures de promoció positiva del Govern de l'Estat Lliure d'Irlanda i de la República d'Irlanda, encara que el nombre de

⁴⁰ *Irish: Facing the Future*. Dublín. Oficina Europea per a les Llengües Minoritàries (EBLUL), 1999. p. 2.

⁴¹ Vegeu, per exemple, BECKETT, J. C. *A Short History of Ireland*. Londres: The Crescent Library, 1979.

parlants nadius ha continuat disminuint.⁴² Malgrat que el moviment de revitalització del gaèlic irlandès a Irlanda del Nord ha continuat tenint un paper important, la llengua s'ha vist en gran part privada dels beneficis del suport d'un estat.

Segons el cens de 2001⁴³, a Irlanda del Nord unes 167.490 persones, el 9,98% d'una població de 1.685.267 habitants, van declarar que sabien parlar gaèlic irlandès. És un increment significatiu amb relació al cens de 1991, en què unes 142.003 persones, també aproximadament un 10%, van declarar que sabien parlar gaèlic irlandès. D'aquests, la gran majoria pertanyien a la comunitat catòlica, constituint-ne aproximadament un terç.⁴⁴ En comparació dels resultats registrats sobre el gal·lès i, en menor grau, sobre el gaèlic escocès, les xifres del gaèlic irlandès a Irlanda del Nord no donen una imatge exacta de la competència o l'ús lingüístics reals. En canvi, a diferència del gal·lès i el gaèlic escocès, a Irlanda del Nord hi ha un percentatge molt petit de parlants de gaèlic irlandès que siguin parlants nadius, i al cens només una minoria d'aquests van declarar que parlaven gaèlic irlandès amb fluïdesa i regularitat.⁴⁵ Així doncs, per contrast amb la situació a Gal·les i Escòcia, el moviment per la llengua d'Irlanda del Nord és "essencialment i sense ambigüitats un fenomen revitalitzador"⁴⁶ i, a més, ha rebut encara menys suport estatal que aquestes altres dues llengües cèltiques, com ja veurem més endavant.

El gal·lès, el gaèlic escocès, el gaèlic irlandès, el còrnica, l'scots i l'scots de l'Ulster són "llengües regionals o minoritàries", d'acord amb la

⁴² *Irish: Facing the Future*, op. cit. p. 3.

⁴³ Els resultats del cens realitzat a Irlanda del Nord es van publicar el 19 de desembre de 2001.

⁴⁴ MacPOILIN, Aodan. "The Irish Language Movement in Northern Ireland". A: NicCRAITH, Mairead. *Watching One's Tongue* Liverpool: Liverpool University Press, 1996. p. 152. Sorprenentment, tenint en compte les marcades diferències en les polítiques estatals envers el gaèlic irlandès, el percentatge de parlants de gaèlic irlandès dins de la comunitat catòlica d'Irlanda del Nord és molt similar al de la població de la República d'Irlanda que es va declarar gaèlicoparlant; vegeu *Irish: Facing the Future*. op. cit. p. 8.

⁴⁵ Un estudi realitzat el 1987 sobre les persones d'Irlanda del Nord que es declaraven parlants de gaèlic irlandès va indicar que només el 6% va declarar tenir una fluïdesa total, un 84% va declarar que no utilitzava mai el gaèlic irlandès a casa, un 15% l'utilitzava de manera ocasional i només un 1% va declarar que l'utilitzava diàriament. Font: Servei Eurolang de l'Oficina Europea per a les Llengües Minoritàries (EBLUL), <http://www.eurolang.net/State/uk.htm>. Tot i que al cens del 2001 75.125 persones van declarar que tenien total fluïdesa en gaèlic irlandès, és possible que sigui una xifra sobreestimada.

⁴⁶ MacPOILIN, Aodan. op. cit. p. 151.

definició que se'n fa a l'article 1, paràgraf a,⁴⁷ i totes elles estan representades al Comitè del RU de l'Oficina Europea per a les Llengües Minoritàries (EBLUL). Al seu instrument de ratificació, el RU va declarar que, d'acord amb l'article 2, paràgraf 2 de la Carta, la Part III s'aplicaria al gal·lès, al gaèlic escocès i al gaèlic irlandès, i reconeixia que l'scots i l'scots de l'Ulster s'adequaven a la definició que la carta fa d'una llengua regional o minoritària per a l'aplicació de la Part II. Abans de la ratificació, però, la posició de l'scots i de l'scots de l'Ulster segons la Carta era ambigua i, en vista de la seva proximitat a l'anglès –la llengua de l'Estat–, s'havia argumentat que simplement eren dialectes de l'anglès, i no llengües diferenciades. Per tant, hi havia la possibilitat que l'scots i l'scots de l'Ulster no s'incloguessin a la Carta, atès que aquesta no s'aplica als dialectes de la llengua oficial. A més, tampoc no conté cap solució per determinar si una forma d'expressió és un dialecte o una llengua, i l'informe justificatiu inclòs a la Carta declara que aquest aspecte no queda clar i que les autoritats estatals són les responsables de decidir-ho.⁴⁸ Per tant, la declaració emesa pel RU és útil, ja que deixa clar que, per a l'aplicació de la Carta, l'scots i l'scots de l'Ulster són llengües diferents de l'anglès. D'altra banda, l'instrument de ratificació no va mencionar el còrnic, tot i que, independentment d'això, es podria considerar que la Carta també s'hi aplica, ja que l'article 2, paràgraf 1, no contempla que els estats puguin designar les llengües a les quals s'aplica la Part II, sinó que tan sols diu que els estats es comprometen a aplicar la Part II a totes les llengües regionals o minoritàries que concorden amb la definició de l'article 1.⁴⁹ Amb tot i això, el RU va resoldre aquesta ambigüitat afegint una declaració al Consell d'Europa segons la qual es comprometia a incloure el còrnic per a l'aplicació de la Part II.

⁴⁷ L'article 1, paràgraf a, defineix les "llengües regionals o minoritàries" com a llengües usades tradicionalment en un territori d'un estat per naturals d'aquest estat que constitueixen un grup numèricament inferior a la resta de la població de l'estat i diferents de la llengua o de les llengües oficials d'aquest estat; la definició deixa clar que els dialectes de la llengua o les llengües oficials no es poden considerar com a llengües regionals o minoritàries.

⁴⁸ Vegeu el § 32 de l'informe justificatiu.

⁴⁹ Atès que el còrnic s'emmarca bàsicament en un fenomen de revitalització, no queda clar si compleix amb el requisit de les "llengües regionals o minoritàries", que diu que la llengua ha de ser "usada tradicionalment" dins de l'estat. El paràgraf 31 de l'informe justificatiu indica que la referència a les llengües "tradicionalment usades" demostra que la Carta està destinada a aplicar-se a les "llengües que s'han parlat durant un període llarg a l'estat en qüestió". És evident que al RU el còrnic s'ha parlat durant segles, però no s'ha transmès intergeneracionalment en l'àmbit domèstic des del segle XIX. Malgrat això, es podria argumentar que fins i tot des de llavors la llengua s'ha parlat, tot i que només ho hagin fet els que l'aprenien; en sentit estricte, la Carta no exigeix que es doni una transmissió intergeneracional ininterrompuda. Aquest argument també és rellevant pel que fa al gaèlic irlandès d'Irlanda del Nord, perquè, com ja hem vist, és una llengua que bàsicament també viu un fenomen de revitalització.

D'altra banda, la definició de "llengües regionals o minoritàries" de la Carta deixa clar que les "llengües dels immigrants" no hi són incloses.⁵⁰ Així doncs, les llengües de les comunitats d'immigrants recents més importants de la Gran Bretanya no hi entrarien, tot i que algunes d'elles es parlen des de fa diverses generacions i el seu nombre de parlants és significatiu. El cens del RU de 1991 contenia preguntes relacionades amb l'etnicitat, però cap amb la llengua, de manera que resulta difícil determinar el nombre de parlants d'aquestes llengües (al RU anomenades "llengües de les comunitats"). El cens de 1991 va revelar que el 5,5% de la població del RU estava format per minories ètniques, tot i que l'etnicitat no necessàriament implica coneixements lingüístics. Treballs de camp realitzats a Londres posen de manifest una diversitat lingüística destacable: es calcula que l'any 2000 aproximadament només dos terços dels 850.000 escolars de la ciutat utilitzaven l'anglès com a llengua domèstica, i les llengües domèstiques utilitzades pel total d'aquests nens i nenes superava les 300. A partir d'aquesta investigació, es calcula que només a Londres hi ha uns 155.700 parlants de panjabi, 149.600 de gujarati, 136.500 d'hindi/urdú, 136.300 de bengalí i sylheti, 73.900 de turc, 53.900 d'àrab, 47.900 de cantonès i 47.600 de ioruba.⁵¹ Tot i que els parlants de les llengües d'aquestes comunitats no es beneficiaran de la Carta, potser són rellevants per a una política del RU en matèria de llengües minoritàries més àmplia, per diverses raons: les xifres absolutes i les concentracions (en sentit físic) en àrees urbanes de parlants de llengües de moltes d'aquestes comunitats són superiors a les dels parlants de les llengües a les quals s'aplica la Carta, tret del gal·lès; una quantitat considerable de parlants de llengües d'aquestes comunitats tenen un coneixement limitat de l'anglès, fet que no es dona amb els parlants de les llengües a les quals s'aplica la Carta; i, per últim, els membres de les comunitats d'immigrants sovint han d'afrontar barreres per a la seva integració, de tipus social, econòmic i d'altra índole.

⁵⁰ Això queda més àmpliament explicat al paràgraf 15 de l'informe justificatiu, el qual deixa clar que la Carta "no s'ocupa de la situació de noves llengües no europees que hagin aparegut als estats signataris com a conseqüència dels fluxos recents d'immigració causats per motius econòmics".

⁵¹ EDWARDS, Vivian. "Community languages in the United Kingdom". A: EXTRA, Guus; GORTER, Durk; ed. *The Other Languages of Europe: Demographic, Sociolinguistic and Educational Perspectives*. Clevedon: Multilingual Matters, 2001. p. 243-247.

2. Mesures actuals de suport a les minories lingüístiques del Regne Unit

L'informe justificatiu inclòs a la Carta indica que la situació demogràfica de les llengües regionals o minoritàries és molt variada, igual que les normes i usos de cadascun dels estats envers aquestes, però que totes elles comparteixen "un major o menor grau de precarietat".⁵² Això és vàlid per a les llengües del RU a les quals s'aplica la Carta. Com ja hem vist, totes les llengües regionals o minoritàries del RU han patit una constant erosió pel que fa al nombre de parlants i han estat històricament subjectes a un ventall de polítiques estatals que en general han anat de la persecució a l'abandonament. Més recentment, les polítiques estatals han començat a canviar, no sense que els problemes continuïn. Fins que es va produir la devolució de poders a Escòcia i Gal·les el 1999, la política en matèria de llengües minoritàries va estar principalment reservada al Govern i el Parlament del RU.⁵³ Des d'aquest punt de vista de la metròpoli, les llengües regionals o minoritàries del RU mai van ser una qüestió prioritària, i el procés de canvi principalment es desenvolupava com a resposta als esdeveniments –concretament, la pressió política–, de manera que les normes i usos del RU relatius a les llengües regionals o minoritàries ha variat molt pel que fa a les diverses llengües autòctones. Així doncs, s'han donat alguns avenços significatius a Gal·les, que és on la pressió política ha tendit a ser més constant i on la quantitat de parlants ha donat a la llengua una certa capacitat d'influència política. Els avenços de les altres llengües regionals o minoritàries han estat molt més limitats, ja sigui per la poca quantitat de parlants, per la manca d'activisme polític o, com és el cas del gaèlic irlandès a Irlanda del Nord, per l'associació amb moviments polítics (concretament, diverses formes de nacionalisme irlandès) amb els quals l'Estat generalment ha tendit a rebutjar qualsevol contacte –almenys fins fa relativament poc. Així, les normes i usos del RU han estat *ad hoc* i poc sistemàtiques, sense cap tipus d'estratègia clara o consistent que les menés. En definitiva, mai hi ha hagut realment una "política" clara en matèria de llengües minoritàries.

⁵² Vegeu el paràgraf 2 de l'informe justificatiu.

⁵³ Una vegada més, des del 1921 fins al 1972, Irlanda del Nord va recuperar el seu govern, malgrat que en general el Parlament i el Govern, controlats pels unionistes, eren hostils envers el gaèlic irlandès i indiferents amb relació a l'Ulster.

La devolució de poders ofereix la possibilitat de desenvolupar una política en matèria de llengües minoritàries més coherent i constant en el marc de les institucions recuperades, tot i que això comporta avantatges i desavantatges. Sens dubte, la devolució de poders deixarà un camp d'acció més ampli per poder discutir temes que des de Westminster s'han considerat marginals i "regionals". Malgrat això, el progrés en el marc de les institucions recuperades continuarà depenent en gran part de la conveniència política. La situació de Gal·les és bastant positiva; en canvi, a Escòcia els beneficis de la devolució de poders per al gaèlic i l'scots són menys evidents a causa d'una actitud generalitzada d'indiferència de la majoria de diputats del nou Parlament envers les qüestions lingüístiques, sobretot els diputats de les zones dels Lowlands, que conformen la gran majoria al Parlament, i en particular també a causa d'un cert grau de desconeixement del gaèlic. A Irlanda del Nord, les institucions recuperades han resultat ser una mica inestables, i el tema de la llengua, durant molt de temps lligat a la divisió política, és propens a quedar atrapat enmig de les contínues tensions entre unionistes i nacionalistes. Després de la devolució de poders, l'únic àmbit polític de gran importància amb relació a les llengües regionals o minoritàries que encara està plenament subjecte al poder legislatiu de Westminster és el de la ràdio i la televisió, de manera que encara resulta menys probable que al RU es pugui desenvolupar una política "nacional" sòlida, per oposició a les polítiques "regionals" dels territoris on s'han recuperat poders.⁵⁴

⁵⁴ Aquesta afirmació és delicada, ja que la devolució de poders del RU és molt complexa. En general, el Parlament escocès i l'Assemblea d'Irlanda del Nord poden promulgar legislació primària en tots els àmbits tret dels reservats a Westminster, en virtut de la *Llei d'Escòcia de 1998 (Scotland Act 1998)* i la *Llei d'Irlanda del Nord de 1998 (Northern Ireland Act 1998)*, respectivament, i la majoria de temes relacionats amb les llengües regionals o minoritàries, excepte la ràdio i televisió –reservades a Westminster–, formen part de les competències legislatives d'aquests dos organismes. En canvi, la devolució de poders a Gal·les va ser més limitada, ja que la majoria de les competències administratives anteriorment exercides pel Secretari d'Estat de Gal·les (*Secretary of State for Wales*) van ser transferides a l'Assemblea Nacional de Gal·les; així, aquesta pot promulgar legislació secundària, però no primària, de manera que totes les competències legislatives relacionades amb la llengua gal·lesa (a part de la promulgació de legislació secundària subordinada a les lleis del Parlament de Westminster) continuen essent de Westminster. Així doncs, l'Assemblea Nacional de Gal·les pot, per exemple, agafar una llei del Parlament de Westminster i canviar qualsevol de les lleis secundàries relatives a la llengua gal·lesa que hem esmentat, però en canvi no pot promulgar nova legislació primària que afecti el gal·lès. A més, cal tenir en compte que el Parlament de Westminster no ha cedit ni a Escòcia ni a Irlanda del Nord el poder de legislar en els àmbits de les competències recuperades; tot i això, per motius polítics, resulta improbable que el Parlament de Westminster arribi a cedir el més mínim en aquest sentit (i encara menys que cedeixi cap competència pel que fa a la legislació constitucional britànica).

Gal·lès

De totes les llengües autòctones del RU, el gal·lès és la que s'ha beneficiat més de les polítiques de suport estatals. La posició històrica – hostilitat des de bon principi, seguida de l'abandonament, de manera alternada – va començar a canviar als anys 40: d'una banda, la *Llei dels tribunals de Gal·les de 1942 (Welsh Courts Act 1942)* va revocar les disposicions de la Llei de 1536, descrita anteriorment, i va permetre un cert grau d'ús del gal·lès als tribunals, i de l'altra la *Llei d'educació de 1944 (Education Act 1944)* va permetre l'establiment d'escoles amb el gal·lès com a llengua vehicular. La *Llei de la llengua gal·lesa de 1967 (Welsh Language Act 1967)* va eliminar les barreres que encara existien per a l'ús del gal·lès als tribunals i va permetre que els ministres poguessin ordenar que s'emetés la versió gal·lesa dels documents oficials⁵⁵. La *Llei de ràdio i televisió de 1980 i 1981 (Broadcasting Act 1980 i 1981)* va crear Sianel Pedwar Cymru ("S4C"), el canal de televisió en gal·lès, que va començar les seves emissions el 1982. Més tard, tres lleis aprovades pel Parlament de Westminster van ampliar enormement l'estatus de la llengua gal·lesa en àmbits cabdals de la vida quotidiana: referent a l'educació, la *Llei de reforma de l'educació de 1988 (Education Reform Act 1988)*; quant a la vida pública en general, la *Llei de la llengua gal·lesa de 1993 (Welsh Language Act 1993)*; i pel que fa a la devolució del Govern, la *Llei del Govern de Gal·les de 1998 (Government of Wales Act 1998)*. A continuació tractarem breument l'actual posició del gal·lès en diversos àmbits.

L'educació amb el gal·lès com a llengua vehicular⁵⁶ data de finals dels anys 40 i principis dels 50, però tant l'educació en llengua gal·lesa com l'ensenyament del gal·lès com a assignatura van rebre un impuls significatiu gràcies a la *Llei de reforma de l'educació de 1988*,⁵⁷ que va donar al gal·lès una posició fonamental al pla d'estudis de l'ensenyament obligatori de Gal·les.⁵⁸

⁵⁵ Tot i que aquestes versions en gal·lès havien de tenir "la mateixa validesa" que les versions en anglès, en cas de dubte les versions en anglès van prevaler.

⁵⁶ L'educació en què el gal·lès, i no l'anglès, és la llengua d'instrucció a les aules. Aquest sistema contrasta amb l'ensenyament del gal·lès com a assignatura dins d'un pla d'estudis vehiculat en anglès.

⁵⁷ 1988, c. 40.

⁵⁸ Vegeu els paràgrafs 3(1)(b) i 3(2)(c) i la subsecció 3(7), de la *Llei de Reforma de l'Educació de 1988*, en la seva versió esmenada per s. 345B de la *Llei d'Educació de 1996 (Education Act 1996)*. Actualment, el gal·lès és una de les quatre assignatures de llengua troncal que tots els estudiants han de cursar.

L'objectiu del Govern era garantir que "quan els alumnes completessin l'ensenyament obligatori a l'edat de setze anys i després d'onze anys d'estudi del gal·lès a l'escola, tinguessin un grau considerable de fluïdesa en gal·lès".⁵⁹ L'educació en llengua gal·lesa ja es trobava en una situació raonablement sòlida i, de fet, actualment els pares tenen, en general, la possibilitat d'optar per una educació en gal·lès tant a l'ensenyament primari com al secundari a tot el territori de Gal·les. Així, el curs 2001-02 hi havia 442 centres d'ensenyament primari amb el gal·lès com a única o principal llengua vehicular i amb 51.334 alumnes⁶⁰, i 53 instituts d'ensenyament secundari amb 38.817 alumnes, en els quals més de la meitat de les assignatures troncales s'imparteixen totalment o parcialment en gal·lès.⁶¹

La ràdio i la televisió en gal·lès també han fet un avenç considerable, sobretot durant els últims vint anys. Actualment, Radio Cymru, el servei de la BBC exclusivament en gal·lès, emet més de 120 hores a la setmana en gal·lès⁶² i també hi ha diverses emissores de ràdio locals bilingües. Pel que fa a la televisió, com ja hem indicat anteriorment, l'any 1982 es va crear un canal separat, Sianel Pedwar Cymru (S4C), el Canal 4 (*Fourth Channel*) gal·lès, per tal de consolidar i ampliar l'emissió en llengua gal·lesa. Tant el finançament principal del S4C com la programació en llengua gal·lesa estan garantits per llei, de manera que en aquests moments el S4C emet unes 30 hores setmanals en gal·lès, la majoria en horari de màxima audiència.⁶³

⁵⁹ OFICINA DE GAL·LES (*Welsh Office*). *Welsh for Ages 5-16: Proposals of the Secretary of State for Wales*. Cardiff: HMSO, 1989. p. 4.

⁶⁰ Aquestes xifres representen aproximadament el 27,2 % de totes les escoles d'ensenyament primari i un 18,2% de tots els alumnes; no hi ha cap escola d'ensenyament primari on no s'ensenyi gal·lès i pràcticament tota la resta d'alumnes estudia el gal·lès com a assignatura. Font: *Schools in Wales: General Statistics 2002*. Government Statistical Service, 2002. p. 60-66; disponible a: <http://www.wales.gov.uk/keypubstatisticsforwales/content/publication/schools-teach/2002/siwgs2002/siwgs2002.htm>.

⁶¹ Aquestes xifres representen aproximadament el 22,5% de tots els instituts d'ensenyament secundari i un 14,4% de tots els alumnes; no hi ha cap institut d'ensenyament secundari on no s'ensenyi gal·lès i només un 1%, aproximadament, dels alumnes d'ensenyament secundari no fan cap classe de gal·lès. Font: íd. Cal remarcar que una quantitat lleugerament més reduïda d'alumnes d'ensenyament secundari, 26.967, van fer classe de gal·lès com a primera llengua.

⁶² Vegeu DAVIES, Janet. *The Welsh Language*. op. cit. p. 89; i THE WELSH LANGUAGE BOARD. *Yr Iaith Gymraeg*, <http://www.bwrdd-yr-iaith.org.uk>. Radio Cymru va començar les seves emissions l'1 de gener de 1977.

⁶³ THE WELSH LANGUAGE BOARD. *Yr Iaith Gymraeg*. op. cit. Vegeu, per exemple, la subsecció 80(1) de la *Llei de ràdio i televisió de 1996 (Broadcasting Act 1996)*, segons la qual l'any 2001 el canal S4C va rebre 80.745.000 lliures de finançament del Govern (vegeu

L'estatus jurídic del gal·lès va ser considerablement ampliat per la *Llei de la llengua gal·lesa de 1993*⁶⁴ i la *Llei del Govern de Gal·les de 1998 (Government of Wales Act 1998)*⁶⁵. A mitjan segle XX, l'estatus del gal·lès en l'àmbit públic era gairebé inexistent. La Llei de 1993, desenvolupada a partir de la *Llei de la llengua gal·lesa de 1967* i altra legislació, ha canviat considerablement la situació: amb ella es va crear una Junta de la Llengua Gal·lesa (*Welsh Language Board*)⁶⁶, responsable, entre altres coses, de donar suport als organismes públics de Gal·les⁶⁷ per a l'elaboració de plans que especifiquin les mesures que l'organisme públic en qüestió ha d'adoptar amb relació a l'ús del gal·lès en els serveis que aquest ofereixi. Durant l'elaboració d'aquests plans, l'organisme públic en qüestió s'ha de guiar pel principi segons el qual, a Gal·les, en assumptes públics i en l'administració de justícia, l'anglès i el gal·lès han de rebre un tracte d'igualtat, "sempre que això s'adeqüi a les circumstàncies i sigui raonablement factible".⁶⁸ Fins ara, la Junta ha aprovat uns 200 plans amb relació a l'ús del gal·lès, i entre els organismes públics subjectes a aquests plans hi ha l'Assemblea Nacional de Gal·les (*National Assembly for Wales*), els departaments del Govern central i els organismes actius de Gal·les, tots els 22 consells comtals (*county councils*), les autoritats de sanitat, policia i bombers i tot un seguit d'organismes de l'administració de justícia i de sectors de l'educació. La Junta no només dirigeix l'elaboració d'aquests plans, sinó que també té un paper supervisor i pot dur a terme investigacions sobre el seu incompliment. La Junta també té un paper actiu en el finançament d'un ampli ventall d'activitats lingüístiques i el curs 2001-02 va concedir subvencions per valor de 3.027.739 lliures esterlines destinades a la promoció de l'ús del gal·lès (p. ex. publicació de llibres, festivals

l'Informe Anual del 2001, disponible a: http://www.s4c.co.uk/e_index.html; mitjançant operacions comercials es van obtenir 19.895.000 lliures més), i la subsecció 57(2) de la *Llei de ràdio i televisió de 1990*, la qual garanteix que bona part de la programació en gal·lès s'emetrà en horari de màxima audiència. El canal S4C també ha creat dos canals de televisió digital, un dels quals emet de 14 a 15 hores diàries, aproximadament, de programació en llengua gal·lesa.

⁶⁴ 1993, c. 38.

⁶⁵ 1998, c. 38.

⁶⁶ S. 1 de la *Llei de la Llengua Gal·lesa de 1993*. Actualment, la Junta té 11 membres i un personal de 31 persones. Font: Junta de la Llengua Gal·lesa, vegeu *2001-02 Annual Report and Accounts*, disponible a: http://www.bwrdd-yr-iaith.org.uk/html/news/s3_indexpdf-e.html. El seu pressupost total per al període 2001-02 va ser de 7.364.000 lliures.

⁶⁷ Això queda definit a la subsecció 6(1) de la *Llei de la Llengua Gal·lesa de 1993* per tal d'incloure tots els consells comtals, els consells de districte o consells de comunitat, les autoritats policials, les autoritats del cos de bombers, les autoritats sanitàries, els consorcis del Servei Nacional de Salut (*NHS trusts*) i un ampli ventall d'organismes de l'àmbit de l'educació.

⁶⁸ Subs. 5(1) i (2) de la Llei de 1993.

culturals, organismes locals de planificació lingüística –“mentrau iaith”– i altres iniciatives lingüístiques) i d'altres per valor de 2.182.500 lliures per donar suport a iniciatives educatives de parla gal·lesa i bilingües.⁶⁹

A més de la creació de la Junta de la Llengua Gal·lesa, la Llei de 1993 va introduir altres canvis que van ampliar l'estatus jurídic i la visibilitat de la llengua. El més important va ser la creació del dret de qualsevol part, testimoni o altra persona a parlar gal·lès en qualsevol procediment legal a Gal·les, amb les despeses d'interpret a càrrec de l'Estat.⁷⁰ La Llei de 1993 va seguir la de 1967 en el sentit que donava potestat discrecional als ministres per emetre formularis oficials en versió gal·lesa.⁷¹

A la nova Assemblea de Gal·les, que va néixer l'1 de juliol de 1999 d'acord amb la *Llei del Govern de Gal·les de 1998*, es va crear un espai important per a la llengua gal·lesa. Aquesta Llei estipula que l'Assemblea, en l'exercici de les seves funcions, ha de fer efectiu el principi segons el qual l'anglès i el gal·lès han de rebre un tracte d'igualtat, sempre que això s'adeqüi a les circumstàncies i sigui raonablement viable⁷²; tal com hem indicat, l'Assemblea també està subjecta a un pla d'ús del gal·lès que reflecteix aquest mateix principi. L'Assemblea té el poder d'aprovar legislació subordinada, tant en anglès com en gal·lès, i en cas que ho faci les dues versions seran vàlides.⁷³ Els diputats de l'Assemblea de Gal·les poden parlar anglès o gal·lès, tant a l'Assemblea com a les comissions, i es facilita servei de traducció simultània per als discursos pronunciats en gal·lès;⁷⁴ a més, els membres del públic poden utilitzar el gal·lès quan es comuniquin amb l'Assemblea⁷⁵. Així doncs, el pla d'ús del gal·lès de l'Assemblea conté compromisos significatius dedicats a serveis en gal·lès.

⁶⁹ Vegeu *2001-02 Annual Report and Accounts*, op. cit.

⁷⁰ Subs. 22 i 24 de la Llei de 1993.

⁷¹ S. 26 de la Llei de 1993. Per obtenir una visió crítica de la Llei de 1993, vegeu DAVIES, Janet. *The Welsh Language*. op. cit. p. 98; si voleu consultar estudis més optimistes, vegeu WILLIAMS, Colin H. "Legislation and Empowerment: A Welsh Drama in Three Acts". A: COMHDHAIL NAISIUNTA NA GAELIGE. *International Conference on Language Legislation*. Dublín, 1998; i THE WELSH LANGUAGE BOARD. *Yr Iaith Gymraeg*. op. cit.

⁷¹ Vegeu, per exemple, WILLIAMS, Colin H. op. cit.

⁷¹ Vegeu THE WELSH LANGUAGE BOARD. *Yr Iaith Gymraeg*. op. cit.

⁷² *Llei del Govern de Gal·les de 1998*, subs. 47(1).

⁷³ Subs. 122(1) de la *Llei del Govern de Gal·les de 1998*.

⁷⁴ Reglament de l'Assemblea, 7.1 i 8.18. Efectivament, la subs. 47(3) de la *Llei del Govern de Gal·les de 1998* exigeix que les intervencions es facin en gal·lès i en anglès.

⁷⁵ WILLIAMS, Colin H. "Legislation and Empowerment". op. cit. p. 146.

La Secció 32, paràgraf c, de la *Llei del Govern de Gal·les de 1998* potser és la disposició més rellevant pel que fa al futur desenvolupament de la llengua gal·lesa en el marc de la devolució del Govern, ja que estipula que l'Assemblea Nacional de Gal·les “pot fer tot el que consideri convenient per donar suport al gal·lès”. Tant l'Assemblea com el Govern gal·lès (*Assembly Government*) s'han mostrat disposats a realitzar diverses accions. El juliol del 2002, la Comissió de Cultura i la Comissió d'Educació i Aprenentatge Permanent de l'Assemblea van publicar un substanciós repàs sobre la política lingüística del gal·lès titulat *Our Language: Its Future*⁷⁶ (“La nostra llengua: el seu futur”), del qual destaquen les recomanacions que fa a l'Assemblea, proposant que prengui una posició de lideratge estratègic per al desenvolupament d'un Gal·les bilingüe, i al Govern gal·lès, proposant que aporti una estratègia lingüística, que en controli la implementació i garanteixi que la promoció de la llengua gal·lesa adquireixi una presència transversal en tots els àmbits de la política. Un mes després, el Govern gal·lès va emetre una declaració política titulada *Dyfodol Dwyieithog/Bilingual Future*⁷⁷ (futur bilingüe) en què reiterava que “estava totalment compromès a revitalitzar la llengua gal·lesa i crear un Gal·les bilingüe”, i que la seva visió de futur era que:

“En un Gal·les veritablement bilingüe, tant el gal·lès com l'anglès floriran i seran tractats en igualtat. Un Gal·les bilingüe és un país on la gent pugui triar de viure la seva vida utilitzant o bé una o bé les dues llengües, un país on la presència de dues llengües nacionals, així com també altres llengües i cultures, és una font d'orgull i força per a tots nosaltres.”⁷⁸

Finalment, el desembre del 2002 el Govern gal·lès va publicar un complet document, *Iaith Pawb*⁷⁹: *a National Action Plan for a Bilingual Wales*⁸⁰ (“Un pla d'acció nacional per un Gal·les bilingüe”), en què va presentar detalladament les iniciatives específiques per enfortir la llengua gal·lesa.

⁷⁶ Cardiff: Assemblea Nacional de Gal·les, juliol del 2002; disponible a: <http://www.wales.gov.uk/keypubassemculture/content/welshlanguageview/final-report-e.pdf>.

⁷⁷ Cardiff: Govern de l'Assemblea Gal·lesa, juliol del 2002; també disponible a: <http://www.bwrdd-yr-iaith.org.uk/pdf/adolygiadpolisi/datganiadpolisi-e.pdf>.

⁷⁸ Íd. p. 3 i 4.

⁷⁹ “La llengua de tots”.

⁸⁰ Disponible a: <http://www.wales.gov.uk/subculture/content/action-plan-e.pdf>.

Concretament, el Govern s'ha marcat una sèrie d'objectius a complir fins l'any 2011, que inclouen: superar amb un increment del 5% el nombre de persones que saben parlar gal·lès segons els resultats del cens de 2001; aturar la disminució del nombre de comunitats on un 70% de la població parla gal·lès; augmentar el percentatge d'infants que reben una educació preescolar de parla gal·lesa; augmentar el percentatge de famílies en què la llengua de comunicació és el gal·lès; i garantir que les entitats públiques, privades i de caràcter voluntari ofereixin més serveis mitjançant el gal·lès.⁸¹ El Govern també es proposa incrementar l'ús i la visibilitat del gal·lès en tots els àmbits de la vida diària.⁸² A més, també s'ha compromès a crear una Unitat de la Llengua Gal·lesa (*Welsh Language Unit*) en el si del Govern per implementar el pla d'acció, i controlar i revisar-ne l'impacte.⁸³ També ha destinat 16 milions de lliures de més a la Junta de la Llengua Gal·lesa per als propers tres anys (en el període 2003-04, el pressupost de la Junta augmentarà fins a 11,6 milions de lliures, un increment de més de 4,7 milions de lliures en comparació del període 2002-03) per finançar tot un seguit d'iniciatives.⁸⁴

Malgrat que el futur de la llengua gal·lesa no està assegurat, l'actual tendència demogràfica és ara més prometedora que potser en tot el segle, i el marc jurídic i administratiu en què s'està desenvolupant és, en termes generals, sòlid. Tot i que encara hi ha molt per fer, s'ha constatat que les institucions restablertes, creades en virtut de la *Llei del Govern de Gal·les de 1998*, han mantingut un compromís considerable envers la llengua i una predisposició a implicar-se en una planificació fonamentada de cara al seu desenvolupament futur. És en aquest context que més endavant, a la tercera part, analitzarem els compromisos del RU en virtut de la Carta.

Gaèlic escocès

Fins a mitjan anys 80, el suport governamental al gaèlic escocès era pràcticament inexistent i, tot i els avenços recents, el gaèlic escocès

⁸¹ Íd., paràgraf 2.16.

⁸² Íd., paràgraf 2.17.

⁸³ Íd., paràgrafs 2.18-2.20.

⁸⁴ Íd., paràgrafs 2.38-2.40.

encara no té un estatus oficial, ja que només està reconegut per un nombre reduït de lleis, i pel que fa al suport estatal directe tan sols rep uns 14 milions de lliures (incloent-hi 8,5 milions per a la ràdio i la televisió en gaèlic). En gairebé tots els sentits, el contrast amb els avenços de Gal·les és acusat, i negatiu per al gaèlic escocès.

Potser l'avenç recent més important ha estat l'expansió de l'educació en llengua gaèlica. Tot i que durant molt de temps els estudiants havien tingut l'opció d'estudiar el gaèlic escocès com a assignatura, l'educació en llengua gaèlica no va poder fer-se efectiva fins al 1985, quan es va introduir un itinerari o "unitat" de parla gaèlica en dues escoles, una a Glasgow i l'altra a Inverness. El curs 2002-03, 1.925 alumnes d'ensenyament primari de 57 centres amb unitats de parla gaèlica i d'una escola de parla gaèlica, de Glasgow, van estudiar en gaèlic⁸⁵. A l'ensenyament secundari, 375 alumnes de 19 instituts van cursar alguna assignatura, però no totes, en gaèlic, 997 van estudiar el gaèlic com a assignatura destinada a parlants de gaèlic amb fluïdesa i 2.370, com a assignatura per a alumnes sense coneixements previs.⁸⁶

A diferència de Gal·les, aquesta expansió recent no té cap base jurídica ferma ni cap base política articulada, i depèn en gran part dels esforços dels pares interessats, de les entitats promotores de la llengua i, de manera decisiva, de la bona voluntat dels consells locals, que són els responsables de proveir el servei de l'educació, la qual cosa pot ser imprevisible.⁸⁷ A Gal·les, l'educació amb el gal·lès com a llengua vehicular potser

⁸⁵ Aquesta escola, la primera escola d'ensenyament primari d'Escòcia totalment en llengua gaèlica, es va obrir l'agost de 1999.

⁸⁶ Vegeu *Gaelic (Gaidhlig)*, op. cit.

⁸⁷ Hi ha una legislació molt general pel que fa a les obligacions de l'ús del gaèlic escocès; la secció 1 de la *Llei d'Educació (Escòcia) de 1980 (Education (Scotland) Act 1980)* ha tingut una utilitat pràctica limitada; en canvi, hi ha un pla de subvencions, per valor de 2,8 milions de lliures per al període 2001-02, en virtut de les *Regulacions de les Subvencions per a l'Educació en Llengua Gaèlica (Escòcia) de 1986 (Grants for Gaelic Language Education (Scotland) Regulations 1986)*, que ha tingut certa utilitat pel que fa a l'assistència a les autoritats educatives locals per cobrir els costos inicials de l'educació en gaèlic. Si voleu consultar una anàlisi de les limitacions d'aquestes accions pel que fa al manteniment de la llengua gaèlica, vegeu DUNBAR, Robert. "Gaidhlig in Scotland – Devising an Appropriate Model for a Changing Linguistic Environment". A: COMHDHAIL NAISIUNTA NA GAEILGE, op. cit. p. 168-170; i DUNBAR, Robert. "Minority Language Rights Regimes: An Analytical Framework, Scotland, and Emerging European Norms". A: KIRK, John M.; Ó BAOILL, Dónall P.; ed. *Linguistic Politics: Language Policies for Northern Ireland, the Republic of Ireland, and Scotland*. Belfast: Queen's University, 2001. p. 231 et seq.

és el factor clau per poder començar a canviar la tendència demogràfica; en canvi, a Escòcia l'educació en gaèlic s'ha d'ampliar considerablement per poder tenir el mateix paper, i hi ha pocs indicis que apuntin a creure que això es pugui aconseguir d'aquí a poc temps. Un destacat demògraf, Kenneth MacKinnon, ha assenyalat que el ritme de creixement de l'educació en gaèlic "no serà suficient per poder evitar que l'ús del gaèlic entre la població jove sigui encara més baix" que el registrat al cens del 2001, i que

“per poder revitalitzar la llengua mitjançant l'educació, l'escolarització en llengua gaèlica hauria d'expandir-se sis vegades més i ser universal a les principals àrees on es parla gaèlic. A les illes Occidentals, on aproximadament un 70% de la població és gaèlicoparlant, només el 26% dels nens i nenes en edat escolar estudien en centres de parla gaèlica.⁸⁸”

Pel que fa a la ràdio i la televisió, durant els darrers 15 anys també s'ha produït una expansió dels serveis de parla gaèlica. L'any 2002-03, la BBC Radio nan Gaidheal ha emès unes 63 hores setmanals de programació en gaèlic i el segon canal de la BBC (BBC Two) i els canals del sector privat – Grampian Television, Scottish Television i Channel 4– han ofert unes 250 hores de programació original en gaèlic.⁸⁹ Bona part d'aquesta programació està finançada per una Comissió de Ràdio i Televisió en Gaèlic (*Gaelic Broadcasting Committee*, la CCG), establerta per la *Llei de ràdio i televisió de 1990 (Broadcasting Act 1990)*⁹⁰, que actualment té un pressupost anual de 8,5 milions. Una vegada més, en comparació del gal·lès, el gaèlic escocès es troba en una situació adversa. Tot i que la CCG només pot finançar la producció de programes en gaèlic, té molt poc

⁸⁸ MacKINNON, Kenneth. “Neighbours in Persistence”. op. cit. El Grup Assessor Ministerial sobre el Gaèlic (*Ministerial Advisory Group on Gaelic*) ha arribat a conclusions similars. Aquest organisme està nomenat pel ministre de l'executiu escocès responsable de les qüestions relacionades amb el gaèlic. Font: *A Fresh Start for Gaelic/Cothrom Ùr don Ghàidhlig*. Edimburg, maig de 2002. paràgraf 1.11 del “Pla Nacional per al Gaèlic” (“*National Plan for Gaelic*”). El Grup Assessor Ministerial va calcular que, per tal d'aturar el retrocés del gaèlic, la proporció d'alumnes a l'educació en gaèlic escocès hauria de ser d'un 2%, aproximadament, del total d'alumnes de l'ensenyament primari; actualment, aquesta proporció es troba en només un 0.35%, aproximadament.

⁸⁹ El nombre d'hores d'emissió està extret de *A Review of Aspects of Gaelic Broadcasting*, un informe elaborat per Fraser Production & Consultancy, per al Departament d'Educació i Indústria de l'Oficina d'Escòcia, Divisió de les Arts i el Patrimoni Cultural (*Scottish Office Education and Industry Department, Arts and Cultural Heritage Division*), maig de 1998, p. 3-9 i Apèndix 1.

⁹⁰ 1990, c. 42.

control sobre com, quan i fins i tot si aquests programes s'emeten; qui té aquesta potestat són canals com la BBC i la independent Scottish Television. El finançament de la CCG no queda garantit per llei, sinó que en aquests moments està a la discreció de l'executiu escocès, el Govern restablert i creat en virtut de la *Llei d'Escòcia de 1998 (Scotland Act 1998)*. En termes reals, durant anys el pressupost s'ha anat reduint i, de fet, el període 1998-1999 va patir una retallada de 500.000 lliures, si bé 450.000 d'aquestes s'han tornat a afegir recentment, encara que s'ha de tenir en compte que és una mesura aïllada per a l'any financer 2002-03.⁹¹

En l'àmbit cultural, l'executiu escocès aporta diversos centenars de milers de lliures per a ajudes directes a un seguit d'organismes culturals i de promoció de la llengua. No obstant això, als sectors privat i de voluntaris es fa un ús reduït del gaèlic escocès i fins i tot a la zona de desenvolupament cultural del gaèlic hi ha una quantitat sorprenent d'activitats relacionades amb les arts musicals i visuals gaèliques que es realitzen mitjançant l'anglès.

Respecte a la posició del gaèlic escocès en l'àmbit públic –al govern, a l'administració i al sistema judicial–, es troba una vegada més en una situació molt més feble que el gal·lès. No existeix cap equivalent de la *Llei de la llengua gal·lesa de 1993*, malgrat que el CNAG ha fet campanya en favor d'un document legislatiu semblant que permeti crear estructures similars per al gaèlic i reconegui uns drets similars als seus parlants⁹² i que el 2002 Michael Russell, del Partit Nacional Escocès (SNP), va presentar un projecte de llei al Parlament escocès amb l'objectiu d'implementar almenys alguna d'aquestes propostes. Aquest projecte de llei, anomenat *Gaelic Language (Scotland) Bill*, exigeix a un ampli ventall d'organismes públics de determinades parts d'Escòcia –en primer lloc, els d'una àrea que es correspon amb el “nucli” històric de la llengua, als Highlands i a les illes– que creïn plans que, pel que fa a la provisió de serveis al públic i als seus processos interns, facin efectiu el principi d'igualtat de tracte de

⁹¹ Si voleu consultar una anàlisi de l'actual sistema de suport a la ràdio i televisió en gaèlic, vegeu DUNBAR, Robert. op. cit. p. 164-168.

⁹² Vegeu COMUNN NA GAIDHLIG, *Inbhe Thèarainte dhan Ghàidhlig/Secure Status for Gaelic*, (desembre de 1997), i *Inbhe Thèarainte dhan Ghàidhlig: Draft Brief for a Gaelic Language Act*, (juny de 1999); si voleu consultar un estudi sobre les propostes de 1997, vegeu DUNBAR, Robert. op. cit. p. 172-175.

l'anglès i el gaèlic, sempre que això s'adeqüi a les circumstàncies i sigui raonablement factible.⁹³ Tenint en compte que l'executiu escocès ha declarat que no donarà suport a aquest projecte de llei, és improbable que arribi a convertir-se en llei.

Pel que fa als tribunals, en general els tràmits legals es duen a terme exclusivament mitjançant l'anglès, i els gaèlicoparlants no gaudeixen del dret a utilitzar la seva llengua als tribunals, a menys que es demostrï que tenen un coneixement insuficient de l'anglès.⁹⁴ Hi ha certes possibilitats de tractar amb el Tribunal Rural Escocès (*Scottish Land Court*) mitjançant el gaèlic per abordar qüestions relacionades amb les activitats agràries (*crofting*), però aquesta mena de tràmits no es basen en cap dret reconegut. El gaèlic escocès ha assolit un cert reconeixement al nou Parlament i a l'executiu escocès, creats en virtut de la *Llei d'Escòcia de 1998*,⁹⁵ encara que, ara per ara, no ha quedat clar si aquest reconeixement és real o simbòlic. Malgrat tot, és permès utilitzar el gaèlic escocès als debats parlamentaris i davant de les comissions, amb el permís del President de la cambra (*Presiding Officer* o *Speaker*);⁹⁶ pel que fa a la retolació de la cambra, és totalment bilingüe. En canvi, la política de l'executiu escocès ha quedat menys clara: d'una banda, ha nomenat un ministre responsable de les qüestions de la llengua gaèlica, segueix el costum de respondre en gaèlic les cartes rebudes en aquesta llengua, emet comunicats de premsa bilingües quan la seva temàtica és especialment rellevant per al gaèlic i ha continuat el costum de l'Oficina d'Escòcia (*Scottish Office*) d'emetre una versió en gaèlic dels documents nacionals importants, però de l'altra, la resposta de l'executiu escocès a la necessitat de dur a terme una acció legislativa i administrativa més significativa per tal de protegir i

⁹³ Paràgrafs 1(3), 6 i 7, del *Projecte de Llei de la Llengua Gaèlica (Escòcia)* (*Gaelic Language (Scotland) Bill*), disponible a:

http://www.scottish.parliament.uk/parl_bus/legis.html#69.

⁹⁴ *Taylor v. Haughney*, 1982 S.C.C.R. 360; atès que no hi ha parlants monolingües de gaèlic escocès, es pot dir que el gaèlic no se sentirà mai als tribunals escocesos. Com que, per llei, tant l'*Scottish Land Court* com la *Crofters' Commission* tenen l'obligació de tenir un membre que parli gaèlic, això pot implicar el dret d'utilitzar el gaèlic escocès davant d'aquests dos tribunals. Vegeu EVANS, A. C. "The Use of Gaelic in Court Proceedings". *1982 Scots Law Times*. p. 286.

⁹⁵ 1998, c. 48.

⁹⁶ Statutory Instrument 1999 No. 1095, *The Scotland Act 1998 (Transitory and Transitional Provisions)(Standing Orders and Parliamentary Publications) Order 1999*, art. 3, Schedule, Rule 7.1.1, 7.1.2, i 7.8.1. Tot i així, la probabilitat que s'utilitzi el gaèlic és petita. L'ús del gaèlic escocès no està permès en molts tipus importants de gestions parlamentàries, com per exemple mocions, peticions i preguntes, i no es pot utilitzar per legislar.

promoure el gaèlic ha estat en bona mesura caracteritzada per la prevaricació. El desembre del 2000, el ministre adjunt responsable de les qüestions relatives al gaèlic, Alasdair Morrison, va instaurar un grup d'experts (*Task Force*) per estudiar el sistema i les estructures de suport a les organitzacions relacionades amb el gaèlic d'Escòcia i per assessorar els ministres escocesos sobre les futures gestions. El setembre del 2000 aquest grup d'experts va emetre un informe titulat *Revitalising Gaelic—A National Asset/Ag Ath-Bheothachadh Gàidhlig: Neamhnuid Nàiseanta*⁹⁷ (“La revitalització del gaèlic, un patrimoni nacional”) que arribava a la conclusió que el gaèlic es trobava en un estat precari, fins i tot crític, i que sense un suport governamental significatiu no sobreviuria més enllà de mitjan segle XXI. Recomanava la creació d'un departament de gaèlic en el si de l'executiu i una Oficina per al Desenvolupament del Gaèlic (*Gaelic Development Agency*) que pogués aportar una estratègia global, així com també formular i implementar plans clarament articulats de promoció de la llengua. La resposta del ministre adjunt va ser crear un altre organisme el desembre del 2001, el Grup Assessor Ministerial sobre el Gaèlic (*MAGOG, Ministerial Advisory Group on Gaelic*), per “dur a terme” les recomanacions del grup d'experts (*Task Force*). El MAGOG va treballar amb rapidesa i va publicar un informe el maig del 2002 titulat *A Fresh Start for Gaelic/Cothrom Ùr don Ghàidhlig* (“Un bon començament per al gaèlic”)⁹⁸. Repetia l'anterior recomanació de crear una unitat en el si de l'executiu escocès per tractar temes relacionats amb el gaèlic i una Oficina per al Desenvolupament del Gaèlic, o Junta de la Llengua Gaèlica (*Gaelic Language Board*), per supervisar-ne el desenvolupament. De manera decisiva, també va recomanar la creació d'una Llei de la Llengua Gaèlica, basada en les propostes del CNAG; en realitat, aquesta va ser la seva primera recomanació⁹⁹. L'executiu escocès només s'ha implicat en una d'aquestes recomanacions –la creació d'una Oficina per al Desenvolupament del Gaèlic o Junta de la Llengua Gaèlica– i l'estiu del 2002 va anunciar la creació de

⁹⁷ Edimburg: 2000; aquest document està disponible a: <http://www.scotland.gov.uk/library3/heritage/gtfr-00.asp>. Per consultar una avaluació crítica de l'informe, vegeu MacCALUIM, Alasdair; McLEOD, Wilson. “Revitalising Gaelic?: A Critical Analysis of the Report of the Task Force on Public Funding for Gaelic”. Edimburg: Departament d'Estudis Cèltics i Escocesos (*Department of Celtic and Scottish Studies*), 2001; disponible a: <http://www.arts.ed.ac.uk/celtic/poileasaidh/IPCAMacpherson2.htm>.

⁹⁸ Edimburg: maig del 2002; disponible a: <http://www.magog.org.uk/>.

⁹⁹ Tot i que la recomanació no va fer cap referència explícita a les propostes del CNAG, va esmentar que hi hauria d'haver una llei que conferís un “estatus garantit” al gaèlic. El terme “estatus garantit” no significa res en dret, sinó que simplement és l'expressió utilitzada pel CNAG per descriure les seves propostes per a una llei lingüística. Per tant, s'ha de tenir present que tota referència a “estatus garantit” implica el concepte creat i proclamat pel CNAG.

Bòrd Gàdhlig na h-Alba (la “Junta del Gaèlic d’Escòcia”). L’octubre del 2002 va ser nomenat el seu president i el gener del 2003 se’n van nomenar cinc membres; cap d’ells no està clarament qualificat ni té experiència en planificació i desenvolupament lingüístics, tret d’un que ostenta una llarga experiència en temes d’educació en llengua gaèlica. La Junta no tindrà cap base legal i tampoc no té una potestat clarament definida, ni de moment s’ha fixat cap pressupost. Una vegada més, hi ha un gran contrast amb la Junta de la Llengua Gal·lesa.

Com a conclusió final, tot i que, d’alguna manera, el suport governamental al gaèlic s’ha ampliat, concretament en els àmbits de l’educació en llengua gaèlica i la ràdio i la televisió, els avenços en els altres àmbits, sobretot pel que fa als serveis públics, són molt més limitats. En general, els avenços del gaèlic no s’han basat en cap política lingüística coherent, sinó que més aviat han tendit a produir-se com a reacció i *ad hoc*, i a vegades han estat simplement testimonials. El fet que aquests avenços tinguin una base legal i institucional insuficient és cabdal, de manera que els organismes de promoció del gaèlic i els activistes de la llengua es troben davant d’una gran incertesa i sovint han de lluitar per les mateixes coses, reiteradament.

Gaèlic irlandès

Donada la seva associació amb el nacionalisme irlandès, el gaèlic irlandès va rebre un tractament hostil per part del Govern d’Irlanda del Nord durant el període de 1921 fins a la dissolució del Parlament d’Stormont l’any 1972, el primer període de devolució de poders d’Irlanda del Nord. L’únic àmbit que va rebre el suport de l’Estat va ser l’educació; en general, el gaèlic irlandès es podia estudiar com a assignatura a les escoles dirigides per ordres religiosos catòlics, en gran part independents i mantinguts gràcies a les subvencions.¹⁰⁰ Als anys 70, a Belfast Occidental es van obrir escoles d’ensenyament primari amb el gaèlic irlandès com a llengua vehicular, però inicialment no van rebre cap mena de suport governamental. Pel que fa a la ràdio i la televisió en gaèlic irlandès, van

¹⁰⁰ *Irish: Facing the future*. op. cit. núm. 96. p. 15-16. Vegeu ANDREWS, Liam. "The very dogs in Belfast will bark in Irish: The Unionist Government and the Irish Language 1921-43". A: MacPOILIN, Aodan, ed. *The Irish Language in Northern Ireland*. Belfast: 1997. p. 49-94.

estar prohibides fins al 1982, i fins a finals dels 80 les iniciatives artístiques en gaèlic irlandès no van rebre finançament.

No va ser fins als anys 80, quan Irlanda del Nord es trobava sota el domini directe de Westminster, que la política governamental no va començar a canviar. El 1983, l'Estat va començar a finançar l'educació en gaèlic irlandès; segons les xifres del curs 2001-02, i el 2002, hi ha més de 2.000 alumnes en centres d'ensenyament primari i secundari de parla gaèlica. Concretament, hi ha 24 escoles d'ensenyament primari que ofereixen una educació en gaèlic irlandès, de les quals 19 són independents, i n'hi ha una, a Belfast, també independent i d'ensenyament secundari, anomenada Meánscoil Feirste; també hi ha dos instituts d'ensenyament secundari amb unitats de gaèlic irlandès a Armagh i a Derry; en ambdós nivells educatius hi ha un total de 2.177 alumnes inscrits en centres de parla gaèlica.¹⁰¹ El gaèlic irlandès continua impartint-se com a assignatura en escoles catòliques tant d'ensenyament primari com postprimari i en diverses de les escoles interconfessionals de creació més recent. Pel que fa als mitjans de comunicació, la BBC d'Irlanda del Nord emet unes 2,5 hores setmanals de programació radiofònica en gaèlic irlandès, incloent-hi diverses emissions repetides, però la temporada 2001-02 va emetre només 16 hores de programació, de les quals 13 eren emissions repetides de programes d'aprenentatge de gaèlic irlandès per a adults.¹⁰² Pel que fa a la vida cultural, el Consell d'Arts d'Irlanda del Nord (*Northern Ireland Arts Council*) concedeix subvencions per a diversos esdeveniments en llengua gaèlica. Finalment, l'any 1989 es va fundar el Consorci ULTACH (*ULTACH Trust/Iontaobhas ULTACH*), amb una Junta Directiva formada per membres de les comunitats catòlica i protestant, una entitat finançada pel Govern i destinada a promoure la llengua gaèlica entre la població d'Irlanda del Nord.¹⁰³

La situació del gaèlic irlandès i també de l'scots de l'Ulster a Irlanda del Nord ha quedat lleugerament alterada per l'Acord de Belfast (*Belfast*

¹⁰¹ Document sobre la Carta, elaborat per Pobal i lliurat al Comitè d'Experts: *The European Charter for Regional or Minority Languages: The Implementation of the Charter with regard to the Irish language July 2001-July 2002*. Belfast: Pobal, 2002. p. 3.

¹⁰² *Id.*, p. 39.

¹⁰³ *Irish: Facing the Future*, op. cit. p. 15-16, 23, 26 i 33-34.

Agreement), signat el Divendres Sant de 1998¹⁰⁴ pels governs irlandès i del RU. Els temes de la llengua es van tractar en una secció separada de l'Acord de Belfast i els paràgrafs 3 i 4 d'aquesta secció van fer una clara referència al text de la Carta, concretament als compromisos de l'article 7 de la Part II. El paràgraf 3 de l'Acord, per exemple, fa referència al reconeixement per part de totes les parts signatàries de l'acord de “la importància del respecte, la comprensió i la tolerància respecte a la diversitat lingüística, inclosos a Irlanda del Nord el gaèlic irlandès, l'scots de l'Ulster i les llengües de diverses comunitats ètniques”, unes paraules que s'inspiren clarament en l'article 7, paràgraf 3, de la Carta. El paràgraf 4 s'adreça específicament al gaèlic irlandès i emplaça el Govern del RU a “emprendre accions decidides per promoure la llengua”, a “facilitar i fomentar l'ús de la llengua parlada i escrita en els àmbits públic i privat quan hi hagi prou demanda” i a “intentar eliminar sempre que sigui possible les restriccions que puguin descoratjar o anar en contra del manteniment o el desenvolupament de la llengua”; aquests compromisos recorden els articles 7, paràgrafs 1. c i d, i 2 de la Carta. La disposició del paràgraf 4 de l'Acord de Belfast que fa referència a la consulta és “una interpretació amb sensibilitat de l'article 7.4 de la Carta”.¹⁰⁵ El paràgraf 4 de l'Acord conté més compromisos envers el gaèlic irlandès d'Irlanda del Nord encaminats a salvaguardar l'esperit de la Part II de la Carta, com, per exemple, obligar per llei el Departament d'Educació (*Department of Education*) a fomentar i facilitar l'educació en gaèlic, fomentar el suport financer a la producció cinematogràfica i televisiva d'Irlanda del Nord en llengua gaèlica i el compromís de contemplar la possibilitat d'ampliar el servei de ràdio i televisió en gaèlic –Teilifis na Gaeilge, ara TG4– a Irlanda del Nord amb el suport de l'Estat irlandès.

S'han pres diverses mesures per implementar aquests compromisos, concretament el 2 de desembre del 1999 es va crear un Organisme de la Llengua Nord/Sud (*North/South Language Body*), amb responsabilitats respecte al gaèlic irlandès i l'scots de l'Ulster. Les seves funcions consisteixen a promoure el gaèlic irlandès, facilitar i fomentar l'ús de la llengua parlada i escrita

¹⁰⁴ Si voleu consultar un estudi molt més complet sobre aquest tema, vegeu MacPOILIN, Aodan. [Director del Consorci ULTACH]. “The Belfast Agreement and the Irish Language in Northern Ireland” (febrer de 1999) (no publicat); i “Language, Identity and Politics in Northern Ireland”, (gener del 2000) (no publicat). Vegeu també “The Charter and the Belfast Agreement: Implications for Irish in Northern Ireland” i “Ulster Scots—The European Charter/Belfast Agreement”. *Contact Bulletin* (Oficina Europea per a les Llengües Minoritàries – EBLUL). Vol. 15, núm. 1 (novembre 1998). p. 3, 2.

¹⁰⁵ “The Charter and the Belfast Agreement”, op. cit.

en els àmbits públic i privat a la República d'Irlanda i, en el marc de la Part III de la Carta, a Irlanda del Nord sempre que hi hagi prou demanda.¹⁰⁶ L'Organisme de la Llengua Nord/Sud va crear dos suborganismes: un, Foras na Gaeilge, responsable de promoure el gaèlic a tot el territori de l'illa, i l'altre, Tha Boord O Ulstèr-Scotch, encarregat de conscienciar sobre l'ús de l'*ullans* o scots de l'Ulster i promoure els aspectes culturals relacionats amb aquesta llengua, tant a Irlanda del Nord com a la resta de l'illa.¹⁰⁷ Foras na Gaeilge té una junta directiva de 16 membres, els quals, junt amb la junta de Tha Boord O Ulstèr-Scotch, formen part de l'Organisme de la Llengua Nord/Sud, i ha assumit les funcions de Bord na Gaeilge, l'organisme oficial de desenvolupament del gaèlic irlandès de la República d'Irlanda. El seu pressupost inicial de 17,5 milions d'euros (uns 12,5 milions de lliures) es destinarà a iniciatives de foment del gaèlic irlandès a tota l'illa o a Irlanda. Pel que fa a l'educació, el Departament d'Educació d'Irlanda del Nord està obligat per llei "a fomentar i facilitar el desenvolupament de l'educació en gaèlic irlandès" i "d'acord amb les condicions que cregui adequades, pot donar subvencions a qualsevol organisme que consideri que tingui com a objectiu el foment o la promoció de l'educació en gaèlic irlandès".¹⁰⁸ El 20 de juny de 2000 es va crear un consell de desenvolupament de l'educació en gaèlic, anomenat Comhairle na Gaelscolaíochta, que exercirà d'òrgan assessor. Conjuntament amb el Departament d'Educació d'Irlanda del Nord, aquest consell ha establert lontaobhas na Gaelscolaíochta (el Fons Fiduciari per a l'Educació en Gaèlic Irlandès), pensat per donar suport al desenvolupament de l'educació en gaèlic mitjançant subvencions a escoles independents de parla gaèlica i col·laborant en el finançament dels costos d'inversió de les escoles de parla gaèlica que han rebut subvencions per als costos ordinaris però no per als d'inversió.

En suma, la situació jurídica i institucional del gaèlic irlandès a Irlanda del Nord és feble, fins i tot en comparació del gaèlic escocès, tot i que s'han produït diversos avenços notables en l'àmbit de l'educació. La inestabilitat de la devolució de poders a Irlanda del Nord, i amb ella la devolució

¹⁰⁶ *The North/South Co-operation (Implementation Bodies) (Northern Ireland) Order 1999*, S.I. 1999, núm. 859, paràgrafs 17-19.

¹⁰⁷ Si voleu obtenir informació addicional, vegeu la pàgina web de l'Organisme de la Llengua Nord/Sud: <http://www.northsouthministerialcouncil.org/language.htm>.

¹⁰⁸ *Ordre d'Educació (Irlanda del Nord) de 1998 (Education (Northern Ireland) Order 1998)*, article 89(1) i (2), S.I. 1998, núm. 1759.

d'institucions com l'Organisme de la Llengua Nord/Sud, és una barrera potencial per als nous i importants avenços.

L'scots, l'scots de l'Ulster i el còrnic

L'scots, l'scots de l'Ulster i el còrnic han d'afrontar un problema comú: totes tres llengües reben poc reconeixement estatal i encara menys suport. Per exemple, ni l'scots ni l'scots de l'Ulster són llengua vehicular a l'educació ni s'estudien com a assignatura a les escoles d'Escòcia o d'Irlanda del Nord, tot i que en concret a Escòcia hi ha molts alumnes que tenen contacte amb l'scots com a part de l'estudi de la literatura escocesa i s'ha elaborat nou material escolar, com per exemple diccionaris. Algunes organitzacions d'Escòcia també reben un volum limitat de finançament públic discrecional: l'Associació Nacional Escocesa de Diccionaris (*Scottish National Dictionary Association*), que realitza diccionaris d'scots i recerca lingüística, i el Centre de Recursos Lingüístics de l'Scots (*Scots Language Resource Centre*), que desenvolupa materials educatius, fa publicacions en scots i actua com a grup de pressió.¹⁰⁹

A Irlanda del Nord, els actuals nivells de suport són, en general, igual de rudimentaris, però el futur immediat potser és una mica més prometedor. Tal com hem indicat abans, l'Acord de Belfast inclou a obligacions envers la llengua: l'article 7, paràgraf 3, feia referència al reconeixement de totes les parts signatàries de "la importància del respecte, la comprensió i la tolerància envers la diversitat lingüística, inclosos a Irlanda del Nord el gaèlic irlandès, l'scots de l'Ulster i les llengües de diverses comunitats ètniques". Així mateix, tal com hem assenyalat, també es va crear un organisme autònom, Tha Boord O Ulstèr-Scotch (l'Organisme de l'Scots de l'Ulster), subordinat a l'Organisme de la Llengua Nord/Sud, el qual està constituït per una junta de vuit membres i s'encarrega de fomentar una major conscienciació i l'ús de l'scots de l'Ulster i la cultura que l'acompanya, tant a Irlanda del Nord com a la resta de l'illa. El novembre del 2000, aquest organisme va impulsar un programa de desenvolupament 3 anys vista amb un finançament de 4,1 milions de lliures; també ha creat, junt amb la Universitat de l'Ulster, una Escola d'Estudis de l'Scots de l'Ulster (*School of Ulster Scots Studies*)

¹⁰⁹ *Scots: A linguistic double helix*, op. cit. p. 39-43.

i està finançant un diccionari bilingüe anglès-scots de l'Ulster i un estudi de gran envergadura d'enregistrament dels parlants nadius de l'scots de l'Ulster. Tenint en compte que probablement l'scots té molts més parlants que l'scots de l'Ulster i que es va originar a Escòcia, resulta una mica irònic que en aquests moments l'scots de l'Ulster tingui una situació institucional millor que l'scots. I això es deu únicament a la dinàmica política d'Irlanda del Nord, on l'unionisme de l'Ulster ha defensat l'scots de l'Ulster com a contrapès del suport nacionalista al gaèlic irlandès. Això il·lustra perfectament la manca de criteri i l'essencial tendència a actuar per reacció de la política lingüística respecte a les llengües minoritàries del RU.

Pel que fa al còrnic, tot i que el moviment de recuperació en part ha tingut èxit en la conscienciació de la llengua, ha rebut molt poc suport estatal per dur a terme aquesta tasca. El còrnic no forma part del pla d'estudis escolar de Cornualla –bona part de l'aprenentatge de la llengua es fa en horari nocturn– i no s'ha donat cap mena de suport a la formació de professors de còrnic. Malgrat això, el còrnic ha rebut un cert reconeixement per part de l'Oficina Europea per a les Llengües Minoritàries (EBLUL), una institució de la Comunitat Europea, i el Consell Comtal de Cornualla (*Cornwall County Council*) ha adoptat una política relativa al còrnic que han acceptat quatre dels sis consells de districte del comtat.¹¹⁰

3. Aplicació de la Carta a les llengües regionals o minoritàries del Regne Unit

Si bé, en general, la signatura i la posterior ratificació de la Carta per part del RU van ser rebudes càlidament per les organitzacions i els activistes relacionats amb el desenvolupament de les llengües autòctones del RU, l'impacte immediat de la Carta no ha estat massa profund. Això es deu, en bona mesura, a l'aproximació del RU envers les seves obligacions d'acord amb la Part III, que es podria descriure com a minimalista, i a la seva actitud amb les persones i les organitzacions no governamentals actives i en diversos graus representants de les comunitats lingüístiques minoritàries, que es caracteritza per la indiferència.

¹¹⁰ *The Cornish*, op. cit., paràgraf 5.4.

En general, les decisions de signar i ratificar la Carta i les importants decisions pel que fa als compromisos del RU en virtut de la Part III, es van presentar a les diverses comunitats lingüístiques regionals o minoritàries com un fet consumat. No tenim constància que s'hagués produït cap procés de consulta o negociació amb cap de les comunitats afectades per determinar les obligacions del RU en virtut de la Carta. A Escòcia, per exemple, el principal organisme de desenvolupament del gaèlic d'aquell moment, el CNAG, només va ser informat en una reunió amb diversos ministres de les obligacions de la Part III que s'escollirien respecte al gaèlic i dels petits canvis en la política nacional que s'implementarien per tal de complir amb aquestes obligacions.¹¹¹ A Irlanda del Nord, sembla que l'aproximació va ser molt semblant:

“La comunitat gaèlicoparlant d'Irlanda del Nord considera que la selecció de les disposicions de la Part III de la Carta per al gaèlic irlandès es va realitzar sense una consulta adequada. Tot i que, abans de signar la Carta, el Departament de Cultura, Arts i Oci va divulgar un esbós de les propostes relacionades amb la Carta a grups implicats amb el gaèlic irlandès, el nivell de consulta va ser molt limitat. Això reflecteix el fracàs general de les autoritats per adoptar una actitud col·laboradora respecte a la ratificació i la posterior implementació de la Carta.¹¹²”

Pel que fa a l'elaboració de l'informe periòdic inicial per al Consell d'Europa, que es va lliurar l'1 de juliol de 2002, les autoritats del RU van tenir una aproximació molt semblant.¹¹³ Concretament, l'informe del RU indica que només la Junta de la Llengua Gal·lesa, “tots els Departaments d'Irlanda del Nord i un seguit d'organismes associats” van ser consultats per a l'elaboració de l'informe.¹¹⁴ De fet, aquesta afirmació és errònia, ja que l'executiu escocès també

¹¹¹ Jo mateix sóc un dels directors del CNAG i conec aquests fets de primera mà

¹¹² POBAL. *The Implementation of the Charter with regard to the Irish language July 2001-July 2002*. op. cit. p. 9.

¹¹³ Els estats part de la Carta tenen l'obligació de lliurar el primer informe periòdic dins d'un termini d'un any a partir de la data d'entrada en vigor de la Carta (article 15, paràgraf 1). La Carta va entrar en vigor per al RU l'1 de juliol de 2001. L'Informe Periòdic Inicial del RU es pot consultar a:

http://www.coe.int/T/E/Legal_Affairs/Local_and_regional_Democracy/Regional_or_Minority_languages/Documentation/.

¹¹⁴ Informe Periòdic Inicial del RU. op. cit., Part I, punt 6è.

havia consultat el CNAG, per bé que a la versió final de l'informe no hi va incloure cap de les observacions d'aquest organisme. Tenint en compte que la Junta de la Llengua Gal·lesa és un organisme nomenat pel Govern, sembla ser que la consulta bàsicament es va limitar a organismes governamentals o quasigovernamentals i no va incloure cap persona ni cap organització de caràcter voluntari o d'altra mena que representés les comunitats lingüístiques regionals o minoritàries.

Pel que fa a l'elecció de les seves obligacions envers el gal·lès i els gaèlics escocès i irlandès en virtut de la Part III, l'aproximació del Govern del RU ha estat excepcionalment estreta. En comptes de veure la ratificació de la Carta com una oportunitat per corregir la seva política amb relació a les llengües regionals o minoritàries, i com un salt per introduir millores significatives, el Govern del RU simplement ha acceptat els paràgrafs i subparàgrafs de la Part III que inclouen les disposicions que li semblen prou satisfactòries. Ni el Govern del RU ni els governs o els parlaments recuperats sembla que hagin pres cap mesura nova significativa arran de la ratificació. Per exemple, quan el juny de 1998 el Govern del RU va anunciar per primera vegada la seva intenció de signar la Carta, creia que la sèrie de mesures ja existents en vigor per donar suport al gal·lès implicaven que a Gal·les els requisits de la Carta s'estaven complint amb escreix. Així doncs, l'any 2000, abans de la ratificació de la Carta per part del RU, el Secretari d'Educació i Formació (*Secretary for Education and Training*) de l'Assemblea de Gal·les va declarar que "*tenint en compte les polítiques i programes actuals, creiem que el RU pot aplicar amb tota confiança 52 paràgrafs i subparàgrafs de la Part III . . . al gal·lès*", i que aquests han estat acordats pel Govern¹¹⁵ (hi hem afegit l'èmfasi). Així doncs, posteriorment el RU va adoptar aquests 52 paràgrafs i subparàgrafs, sense introduir cap mesura addicional. El 1999, John Walter Jones, Director General de la Junta de la Llengua Gal·lesa, va exposar la seva posició sense embuts:

"Tenint en compte la relativa força actual de la llengua gal·lesa a Gal·les i les diverses formes existents de suport a la llengua, diria sense tenir cap por de contradir-me que el gal·lès sobreviurà independentment de si el

¹¹⁵ Informació basada en una comunicació privada adreçada a l'autor l'abril de l'any 2000 sobre un treball del Secretari d'Educació i Formació de l'Assemblea de Gal·les d'aquell moment, paràgraf 12.

Regne Unit ratifica la Carta o no. El fet és que el futur del gal·lès no depèn de l'existència de la Carta ni de les seves disposicions, ni de la seva ratificació per part del Govern del Regne Unit.¹¹⁶”

Més recentment, en un testimoni escrit el gener del 2003 a una comissió del Parlament escocès, la Junta de la Llengua Gal·lesa va assenyalar el següent:

“Tot i que les mesures relatives al gal·lès [en virtut de la Part III] ja estan, en gran part, en vigor a Gal·les, considerem la decisió de la ratificació com un compromís ferm per garantir i mantenir les llengües autòctones com una part essencial del nostre patrimoni cultural.¹¹⁷”

Tot i que més endavant analitzarem breument els diversos compromisos de la Part III relacionats amb el gal·lès, es podria argumentar que, tenint en compte el compromís de l'Assemblea Nacional de Gal·les i el seu govern de fer de Gal·les un país bilingüe, es podria haver arribat a un nombre de compromisos encara més ampli i que s'haurien d'haver seleccionat els compromisos més sòlids en cada àmbit comprès a la Part III.

També es va adoptar la mateixa aproximació bàsica pel que fa al gaèlic escocès. Finalment, el RU va adoptar 39 paràgrafs i subparàgrafs de la Part III amb relació a aquesta llengua, quatre més que el mínim de 35 paràgrafs que exigeix la Carta. La primavera del 2000, l'executiu escocès havia declarat que potser aplicaria 38 paràgrafs, 37 dels quals basades en disposicions ja existents.¹¹⁸ Atès que en aquell moment el gaèlic escocès gairebé no tenia presència al sistema judicial escocès, el Govern del RU es va veure incapaç de

¹¹⁶ *Implementation of the European Charter for Regional or Minority Languages*. Estrasburg: Consell d'Europa, 1999. Regional or Minority Languages, núm. 2. p. 52.

¹¹⁷ Document elaborat per la Junta de la Llengua Gal·lesa, lliurat a la Comissió d'Educació, Cultura i Esport del Parlament escocès (*Education, Culture and Sport Committee*), sobre el *Projecte de Llei de la Llengua Gaèlica (Escòcia)*, Documents per a la reunió del 14 de gener de 2003, p. 4, paràgraf 4; vegeu: http://www.scottish.parliament.uk/official_report/cttee/educ-03/edp03-02.pdf.

¹¹⁸ Informació basada en comunicacions privades adreçades a l'autor el març i l'abril del 2000, les quals inclou en un esbós dels compromisos proposats pel RU amb relació al gaèlic, elaborat per la Divisió de les Arts i el Patrimoni Cultural de l'executiu escocès, nom amb que llavors es coneixia aquest òrgan.

signar cap de les disposicions de l'article 9 de la Carta, referent a "Justícia".¹¹⁹ L'executiu escocès va solucionar aquest problema introduint un canvi ínfim a la normativa judicial per poder permetre l'ús del gaèlic als testimonis en processos criminals en tres jutjats del nord-oest d'Escòcia que només afecten una minoria de la població gaèlicoparlant. Pel que fa al gaèlic irlandès d'Irlanda del Nord, el RU ha adoptat 36 paràgrafs i subparàgrafs, un més que el mínim, però, una vegada més, no sembla que les autoritats hagin fet cap canvi per implementar-los.

Finalment, caldria tenir en compte que a l'informe periòdic inicial, els estats part signataris de la Carta estan obligats a esmentar la llei o lleis principals en virtut de les quals s'implementa la Carta, així com també tenen l'oportunitat de mencionar les consideracions generals que els han dut al procés de ratificació. És significatiu el fet que l'informe del RU només fa referència a lleis anteriors a la ratificació de la Carta, i això implica que no es va prendre cap mesura legal addicional com a resposta a la ratificació. Igual d'important és el fet que el RU no va aprofitar l'oportunitat per fer cap comentari sobre les consideracions generals que van dur el RU al procés de ratificació.¹²⁰

Respecte als paràgrafs i subparàgrafs adoptats, en general el RU va optar per les obligacions més vinculants amb relació al gal·lès i les menys vinculants pel que fa al gaèlic irlandès d'Irlanda del Nord, de manera que el gaèlic d'Escòcia es trobava en una posició intermitja. Tenint en compte les mesures de suport existents, això és justament el que s'esperava. Atesa la situació demogràfica i social generalment més precària dels gaèlics irlandès i escocès, hauria estat del tot justificable que el RU hagués arribat a uns compromisos molt més rigorosos pel que fa a aquestes dues llengües, sobretot quant a l'obligació inclosa a l'article 7, paràgraf 1.c de la Carta, segons el qual els estats han de basar les seves polítiques, legislació i actuacions en la necessitat d'una acció decidida de promoció de les llengües regionals o minoritàries, a fi de protegir-les.

Pel que fa a les obligacions del RU en virtut de l'article 7, aquestes afecten totes les llengües regionals o minoritàries i, per tant, no només

¹¹⁹ El RU ha d'indicar almenys un paràgraf o subparàgraf de l'article 9.

¹²⁰ Informe Periòdic Inicial del RU, op. cit. Part I, punt 1er.

s'apliquen al gal·lès i els gaèlics escocès i irlandès, sinó també a l'scots, l'scots de l'Ulster i el còrnic. Tal com hem assenyalat, aquestes llengües reben molt poc suport de l'Estat i, a més, sembla que mai s'ha articulat una política clara, ni des de Westminster ni des de les institucions de govern recuperades, pel que fa al seu desenvolupament. Així doncs, resulta difícil avaluar l'actual grau de compliment per part del RU de les seves obligacions segons l'article 7 pel que fa a l'scots, l'scots de l'Ulster i el còrnic. Així mateix, la mera ratificació de la Carta per part del RU i el seu reconeixement en l'instrument de ratificació que la Part II (article 7) s'aplica a aquestes llengües és una fita important. En primer lloc, significa que el RU reconeix l'scots i l'scots de l'Ulster com a llengües, i no com a dialectes, i que el còrnic és una llengua viva que mereix mesures positives de suport. En segon lloc, tot i que les obligacions establertes per l'article 7 són de caire general, indiquen una orientació política que té en compte aquestes llengües; considerant que, tal com acabem d'indicar, ni el RU ni les institucions restablertes han desenvolupat mai una política coherent per a aquestes llengües, la Carta pot constituir un estímul útil per a l'acció. En aquest sentit, la tasca del Comitè d'Experts serà cabdal; el seu informe i les seves recomanacions podrien tenir implicacions molt importants per al desenvolupament tant de la política lingüística com també de les mesures de suport tangibles. (Cal destacar que el Comitè d'Experts va realitzar una visita "sobre el terreny" al RU a finals del gener passat – 2003– i que emetrà l'informe i les recomanacions d'aquí a un any, aproximadament).

Una altra observació que cal fer amb relació a l'article 7 afecta el paràgraf 4, el qual obliga els estats part a tenir en compte les necessitats i desitjos expressats pels grups que utilitzen aquestes llengües. En aquest context, és significatiu recordar que, pel que sembla, ni el Govern del RU ni els governs recuperats no han consultat cap de les organitzacions relacionades amb les comunitats de parlants d'aquestes llengües ni pel que fa a la ratificació del RU ni tampoc, en aquest mateix sentit, pel que fa a l'elaboració de l'informe periòdic inicial que cal lliurar al Consell d'Europa. Actualment, no s'està duent a terme cap procés per recollir les recomanacions dels grups de les comunitats de parlants, i a Escòcia les constants reivindicacions per part de diverses organitzacions de la llengua gaèlica reclamant una llei lingüística han estat bàsicament ignorades, tant

pel Govern de Westminster com pel Govern escocès.¹²¹ L'article 7 també anima els estats part a crear organismes que assessorin les autoritats en tots els temes relacionats amb les llengües regionals o minoritàries. El RU ha demostrat haver complert amb aquest requeriment quant al gal·lès, els gaèlics escocès i irlandès i l'scots de l'Ulster: la Junta de la Llengua Gal·lesa realment desenvolupa aquesta funció, l'executiu escocès ha creat una junta assessora de la llengua per al gaèlic escocès, i l'Organisme de la Llengua Nord/Sud, juntament amb els seus dos suborganismes, Foras na Gaeilge i Tha Boord O Ulstèr-Scotch, representen aquest paper pel que fa al gaèlic irlandès i l'scots de l'Ulster. No obstant això, la Junta de la Llengua Gal·lesa té uns poders i uns deures estipulats per llei, mentre que els poders i els deures de l'Organisme de la Llengua Nord/Sud són menys clars i la Junta de la Llengua Gaèlica encara no té un paper clarament definit ni cap base legal. A més, els membres de tots aquests organismes no són elegits per les comunitats de parlants, sinó pels governs corresponents, i les comunitats no tenen cap mena de participació en el procés de selecció. Les veus expertes pel que fa al desenvolupament de les llengües minoritàries no tenen el mateix estatus, i, una vegada més, la Junta de la Llengua Gal·lesa ostenta una posició clarament capdavantera. L'scots i el còrnica no tenen cap organisme similar i encara no està gens clar ni tan sols que les autoritats fan cap mena de consulta sobre aquestes llengües, ni com ho fan.

Pel que fa als compromisos específics de la Part III, tal com hem indicat, el Govern del RU va adoptar 52 paràgrafs i subparàgrafs relatius al gal·lès. Les disposicions més "potents"¹²² afecten l'educació preescolar, primària i secundària. Tenint en compte la posició ferma de l'educació en llengua gal·lesa dins del sistema educatiu gal·lès, és una opció adequada.¹²³ Pel que fa a la formació professional i tècnica, i a l'educació superior, el RU ha aplicat disposicions

¹²¹ Per exemple, el Comunn na Gàdhlig, el principal organisme escocès de desenvolupament del gaèlic, mai no ha rebut cap resposta formal ni del Govern de Westminster ni de l'executiu escocès en motiu dels dos informes que ha lliurat, relatius a la Llei de la Llengua Gaèlica –el primer el va lliurar el desembre de 1997 i el segon el juny de 1999.

¹²² Paràgrafs 1.a (i), b (i) i c (i).

¹²³ Es van adoptar nou paràgrafs i subparàgrafs de l'article 8.

menys potents¹²⁴, la qual cosa reflecteix la posició relativament feble del gal·lès en aquests sectors.¹²⁵

Considerant la posició relativament ferma del gal·lès al si del règim jurídic com a conseqüència de mesures com la *Llei de la Llengua Gal·lesa de 1993*, també s'han seleccionat disposicions en virtut de l'article 9 relativament potents.¹²⁶ Amb tot, cal destacar que el RU no va adoptar les disposicions més "potents" pel que fa als tribunals civils i penals –segons les quals els tribunals haurien de realitzar els actes processals en llengua gal·lesa– ni tampoc els paràgrafs 2a o 3. En un Gal·les totalment bilingüe –que és l'objectiu polític declarat pel Govern gal·lès– les mesures esmentades en totes aquestes disposicions es podrien dur a terme i, per tant, s'esperava un compromís més gran en virtut de la Carta. A més, de fet encara no està clar quin és el grau d'ús del gal·lès als tribunals ni quines mesures s'han pres per garantir que els litigants facin ús dels seus drets, reconeguts per la *Llei de la Llengua Gal·lesa de 1993*.

El RU ha adoptat el nombre més gran de compromisos, i els més molestos, en virtut de l'article 10¹²⁷, la qual cosa li escau, tenint en compte que el Govern gal·lès ha declarat que l'objectiu de la seva política és assolir un Gal·les bilingüe. En aquesta qüestió, el RU es basa en el compliment de les disposicions de la *Llei de la Llengua Gal·lesa de 1993* i, pel que fa a la posició del gal·lès a l'assemblea regional, les disposicions de la *Llei del Govern de Gal·les de 1998*, de les quals ja hem parlat anteriorment. Sens dubte, aquestes dues lleis i, concretament, els plans lingüístics desenvolupats en virtut de la Llei de 1993, han contribuït molt a promoure un bilingüisme eficaç al sector públic de Gal·les. La clau serà el compliment de les obligacions existents, i d'això ja se n'ocupa la Junta de la Llengua Gal·lesa.

Respecte als compromisos establerts en virtut de l'article 11 relatius als mitjans de comunicació, en termes generals el RU també ha adoptat

¹²⁴ Paràgraf 1.d (iv) i e (iii).

¹²⁵ L'Informe Periòdic Inicial del RU indica que només un 2,5%, aproximadament, de la formació tècnica i professional és bilingüe o en llengua gal·lesa, i només un 1,5%, aproximadament, de l'educació superior es realitza en gal·lès.

¹²⁶ Es van seleccionar vuit paràgrafs i subparàgrafs de l'article 9.

¹²⁷ Es van adoptar catorze paràgrafs o subparàgrafs de l'article 10 i en tots els casos el RU ha adoptat la mesura "més potent".

les opcions més “potents,¹²⁸ una mesura escaient tenint en compte les actuals mesures de suport –esmentades anteriorment– a la televisió i la ràdio en llengua gal·lesa. El RU també ha triat tots els compromisos possibles de l'article 12, una opció que, considerant els objectius de la política del Govern, també és adequada.¹²⁹ En ambdós casos, la qüestió principal serà la implementació real, un aspecte que es preveu que serà analitzat pel Comitè d'Experts. Amb relació a la vida econòmica i social, el ventall de compromisos és una mica menys ampli¹³⁰, tot i que això no és cap fet sorprenent, atès que en general Gal·les no ha provat de regular l'ús de la llengua en l'àmbit privat o a les organitzacions de caràcter voluntari. En canvi, la Junta de la Llengua Gal·lesa ha intentat promoure un ús més ampli del gal·lès en aquests àmbits i el RU hauria pogut adoptar, per exemple, el paràgraf 1.d, en virtut del qual els estats es comprometen a facilitar i/o promoure l'ús de les llengües regionals o minoritàries en els àmbits econòmic i social mitjançant mètodes diferents dels especificats als subparàgrafs 1.a, b i c. Val a dir que aquest compromís s'aplica a “tot el país”, és a dir a la totalitat del territori del RU, tot i que això afecta tots els compromisos del paràgraf 1, i no queda clar, entre altres coses, per què la Junta de la Llengua Gal·lesa no podria també animar l'àmbit privat i les organitzacions de caràcter voluntari de la resta del RU a oferir serveis en llengua gal·lesa, quan aquesta mena de serveis també s'ofereixen a gal·lesoparlants, ja sigui a dins de Gal·les o a la resta del RU. Finalment, el RU no ha seleccionat cap dels compromisos inclosos a l'article 14, titulat “Intercanvis transfronterers”, un fet també decepcionant, ja que s'han realitzat diversos contactes amb la província de Chubut, a l'Argentina, reconeguda a l'Informe Periòdic Inicial del RU i per a la qual s'han desenvolupat una sèrie de serveis als parlants i estudiants de gal·lès que hi viuen. Això contrasta amb les obligacions del RU en virtut de l'article 7, paràgraf 1.i, que també fan referència a la promoció dels intercanvis transnacionals.

Pel que fa al gaèlic escocès, tant el ventall com la profunditat dels compromisos del RU de la Part III adoptats no tenen un abast tan gran com en el cas del gal·lès. Com hem pogut veure, el desenvolupament de la llengua gaèlica a Escòcia s'ha centrat principalment en el sistema educatiu i els mitjans de comunicació, sobretot la televisió. No és sorprenent, doncs, que el

¹²⁸ Es van adoptar sis paràgrafs o subparàgrafs de l'article 11.

¹²⁹ Es van triar deu paràgrafs o subparàgrafs de l'article 12.

¹³⁰ Es van adoptar cinc paràgrafs o subparàgrafs de l'article 13.

ventall d'obligacions més ampli es doni en virtut dels articles 8 i 11.¹³¹ Resulta interessant que en el seu instrument de ratificació el RU seleccionés els subparàgrafs 1.a (i), b (i) i c (i), les mesures més “potents” quant a l'educació preescolar, primària i secundària, ja que aquests compromisos preveuen que l'educació en llengua gaèlica esdevingui un fet consumat, com a part de l'oferta educativa convencional d'Escòcia, però si ens basem en l'anàlisi que hem realitzat de la seva aplicació real, veiem que, ostensiblement, aquest no és el cas. La situació, vista de més a la vora, s'assembla al que es preveu als subparàgrafs 1.a (iii), b (iv) i c (iv), i potser és significatiu que a l'Informe Periòdic Inicial del RU es fa referència a aquests tres subparàgrafs, i no als tres subparàgrafs realment adoptats pel RU. Pel que fa als mitjans de comunicació, el RU ha adoptat disposicions més “febles” –per exemple el subparàgraf 1.a (iii), “per tal de possibilitar que les emissores de ràdio i televisió [públiques] ofereixin programes en gaèlic escocès”, o els subparàgrafs 1.b (ii) i c (ii), per “promoure i/o facilitar” la ràdio i la televisió, o l'emissió de programes de ràdio o televisió, en gaèlic escocès i de manera regular. Malgrat que es podria considerar que aquests compromisos reflecteixen els serveis actuals –almenys quant a la ràdio de la BBC en gaèlic–, es queden molt curts a l'hora de satisfer les aspiracions de la comunitat gaèlicoparlant. A més, el RU també ha aportat les recomanacions de dos informes sobre la ràdio i la televisió en gaèlic escocès encarregats pel Govern del RU, segons els quals caldria crear una autoritat independent de ràdio i televisió en gaèlic amb potestat d'encarregar i emetre la seva pròpia programació.

Pel que fa als altres articles, el RU o bé ha optat per les disposicions més mínimes que es pugui imaginar –anteriorment ja hem parlat dels canvis menors que afectaven els reglaments processals que es van introduir perquè el RU pogués adoptar fins i tot una disposició de l'article 9- o bé pels compromisos que qualsevol estudi seriós pot demostrar que no s'estan complint de manera adequada. Concretament, el RU ha seleccionat deu paràgrafs o subparàgrafs de l'article 10, però l'ús real del gaèlic escocès als organismes públics, fins i tot al consell local de les Illes Occidentals, l'únic districte de consell local on els parlants de gaèlic escocès són majoria, és insignificant. Així doncs, tot i que el RU en general ha adoptat una aproximació minimalista pel que fa a l'adop-

¹³¹ Es van seleccionar deu paràgrafs o subparàgrafs de l'article 8, i vuit de l'article 11. No obstant això, el RU també en va seleccionar vuit dels articles 10 i 12.

ció de les obligacions de la Part III, tal com ja hem indicat, el procés d'anàlisi d'aquests compromisos dut a terme pel Comitè d'Experts donarà a les organitzacions no governamentals una oportunitat per destacar-ne els defectes i sotmetrà les autoritats escoceses a un examen d'aquestes característiques per primera vegada, cosa que tindrà un valor considerable.

Finalment, moltes d'aquestes reflexions també són vàlides per al gaèlic d'Irlanda del Nord. Tal com ja hem indicat, el RU ha adoptat menys paràgrafs i subparàgrafs referents al gaèlic irlandès –36, un més que el nombre mínim– i les obligacions que ha adoptat tendeixen a ser més febles que les que fan referència al gaèlic escocès. En general, això reflecteix les circumstàncies actuals, en què, tret de l'àmbit de l'educació, el gaèlic escocès ha gaudit d'un suport estatal una mica més positiu. Pel que fa al tractament que el RU ha fet de l'article 8 amb relació al gaèlic irlandès, és curiós:¹³² en molts aspectes, la situació del gaèlic irlandès és semblant a la del gaèlic d'Escòcia, sobretot quant al nombre d'alumnes amb el gaèlic com a llengua vehicular; segons com, el gaèlic irlandès es troba en una situació fins i tot més favorable, en el sentit que l'educació gaèlicoparlant té lloc majoritàriament més aviat en escoles gaèliques que en aules d'escoles de parla anglesa, com és habitual a Escòcia, i que els reglaments dels centres educatius tenen normes concretes pel que fa al nombre mínim d'alumnes per aula i per escola. Malgrat això, els subparàgrafs adoptats pel Govern del RU que afecten l'educació preescolar, primària i secundària –1 a (iii), b (iv) i c (iv)– imposen uns requisits més limitats que els que s'apliquen al gaèlic escocès. És evident que el RU hauria d'haver adoptat les disposicions més potents aplicades al gaèlic escocès i el gal·lès.

Tal com ja hem comentat, l'oferta de serveis en gaèlic irlandès fora del sector de l'educació és molt pobre i el RU en general ha adoptat les obligacions que li han semblat menys molestes, la qual cosa és un exemple més de la seva aproximació generalment minimalista. No obstant això, resultarà difícil que les autoritats del RU puguin demostrar, basant-se en les disposicions actuals, que fins i tot s'ha complert amb les obligacions mínimes. Pel que fa a l'article 9, per exemple, el RU va seleccionar el nombre mínim de paràgrafs i subparàgrafs exigit; un d'aquests, el paràgraf 3, en virtut del qual el RU es com-

¹³² Es van adoptar nou paràgrafs o subparàgrafs de l'article 8.

promet a editar els textos legals nacionals més importants, i els que en concret fan referència als usuaris gaèlicoparlants. A l'Informe Periòdic Inicial, el RU només esmenta tres d'aquests textos –la *Llei d'Irlanda del Nord de 1998 (Northern Ireland Act 1998)* i dos textos de legislació secundària relacionats amb el gaèlic irlandès. Tot i que sembla que el Departament de Cultura, Arts i Oci d'Irlanda del Nord ha començat a treballar en la traducció d'altres textos, no se sap ben bé quin és l'estadi en què es troba aquesta tasca ni tampoc quina política regeix la selecció d'aquests textos.¹³³ Quant a l'article 10,¹³⁴ la principal rellevància rau en el seu compliment; malgrat que els departaments del Govern i algunes autoritats locals accepten sol·licituds orals o escrites i avantprojectes en gaèlic irlandès (la majoria dels compromisos adoptats en virtut de l'article 10 pel que fa al gaèlic irlandès afecten qüestions d'aquesta mena), a la pràctica això no es realitza de manera coherent, ja que sembla que alguns organismes no considerin que tinguin cap mena d'obligació, i no se segueix cap criteri de manera clara.¹³⁵ Una vegada més, els compromisos tendeixen a ser minimalistes, ja que la pràctica de respondre en anglès la correspondència enviada en gaèlic irlandès potser compleix tècnicament els requisits bàsics d'algunes de les disposicions de l'article 10 que s'han seleccionat, però indica una política de “mera” tolerància envers el gaèlic irlandès, més que no pas una política encaminada a promoure la llengua, tal com exigeix l'article 7. Pel que fa a la ràdio i la televisió,¹³⁶ fins i tot és dubtós que els mínims requisits adoptats pel RU es puguin complir, ja que el volum d'emissions de ràdio i televisió en gaèlic irlandès és molt limitat, tal com ja hem explicat. Finalment, respecte a les activitats i instal·lacions culturals,¹³⁷ l'Informe Periòdic Inicial del RU va donar rellevància al Consell d'Arts d'Irlanda del Nord (*Arts Council of Northern Ireland*) i a diverses biblioteques locals, però les entitats gaèlicoparlants han criticat la manca de suport o la manca d'una política clara per a les iniciatives destinades al gaèlic irlandès, i la presència del gaèlic irlandès a la xarxa de biblioteques sembla basar-se més en circumstàncies fortuïtes –al fet que alguns empleats de les

¹³³ POBAL. *The Implementation of the Charter with regard to the Irish language July 2001-July 2002*. op. cit. p. 30-31.

¹³⁴ Es van adoptar nou paràgrafs o subparàgrafs de l'article 10.

¹³⁵ POBAL. op. cit. p. 32-33.

¹³⁶ Es van adoptar set paràgrafs o subparàgrafs de l'article 11.

¹³⁷ Es van triar set paràgrafs o subparàgrafs de l'article 13.

biblioteques locals parlin gaèlic irlandès– que en una política clara per fomentar la presència del gaèlic irlandès, que de moment no és real.¹³⁸

4. Conclusions

Històricament, la política i els usos del RU envers les seves llengües regionals o minoritàries ha estat marcada per l'hostilitat, per la indiferència o bé per ambdues actituds alhora. L'activisme constant que s'ha donat a Gal·les, juntament amb un nombre de parlants relativament gran, ha permès canvis significatius, sobretot durant els darrers vint anys, de manera que el llarg retrocés podria estar arribant a la seva fi. Efectivament, a Gal·les avui en dia el gal·lès gaudeix d'una significativa base institucional i la devolució del seu Govern fa esperar que aquests guanys es consolidin. En canvi, la situació de les altres llengües regionals o minoritàries no és tan esperançadora, ja que totes elles pateixen una manca de suport institucional i una absència d'una política clara per al seu desenvolupament. El fet és que la política i els usos envers les llengües minoritàries del RU ha estat en general descoordinada, sense criteri i, en gran part, s'ha donat com a reacció.

En aquest context, la ratificació per part del RU de la Carta representa un pas endavant limitat però potencialment significatiu. És un pas limitat en el sentit que el RU ha pres una posició minimalista envers la Carta, en general prenent només les disposicions de la Part III que tant el RU com les institucions restablertes ja poden complir a partir d'elements que ja existeixen. La ratificació no ha suposat cap nova iniciativa de pes per a cap de les llengües regionals o minoritàries; potser això no és cap problema per al gal·lès, tenint en compte la seva posició, que ja és relativament ferma, però per a les altres llengües, que es troben en una situació molt feble, això representa la greu pèrdua d'una bona oportunitat.

¹³⁸ POBAL. op. cit. p. 42-43; Pobal argumenta que les seves anàlisis de les xifres més recents del finançament al Consell de les Arts Nord-irlandeses (*Northern Irish Arts Council*) demostren que les subvencions a les entitats d'art en gaèlic irlandès representaven aproximadament un 0,027% del total de subvencions del període 2002/03.

No obstant això, la ratificació de la Carta per part del RU es pot considerar un important pas endavant en potència, per diverses raons. En primer lloc, la decisió del RU de reconèixer l'scots, l'scots de l'Ulster i el còrnica a la Part II vol dir que accepta que l'scots i l'scots de l'Ulster com a llengües, i no com a dialectes, que considera que el còrnica és una llengua viva, i confirma que ha adoptat obligacions positives envers totes tres llengües. Si tenim en compte que ni el Govern del RU ni cap dels governs recuperats dona suport real ni duu a terme cap política per a cap d'aquestes llengües, llavors la ratificació de la Carta hauria d'esperonar el seu desenvolupament. En segon lloc, el RU ha aplicat al gaèlic irlandès d'Irlanda del Nord la Part III, i això és tota una fita, ja que quan es va començar a discutir la possibilitat de la signatura i la ratificació, es va creure que el gaèlic irlandès no hi seria inclòs, perquè al RU no li semblava que es pogués aplicar el nombre mínim de paràgrafs i subparàgrafs.¹³⁹ En tercer lloc, malgrat l'aproximació minimalista del RU amb relació a les obligacions de la Part III, la Carta articula uns principis generals relativament clars en virtut de la Part II i estableix alguns criteris mitjançant tant la Part II com la III, gràcies als quals es pot avaluar la política i la pràctica estatals. Efectivament, si tenim en compte que només el Govern gal·lès ha articulat una política relativament clara envers la seva llengua minoritària, els principis generals de la Part II poden forçar que es dugui a terme una política semblant per a les altres llengües.

I amb això arribem a la que potser és la conseqüència més important de la ratificació de la Carta per part del RU, la que es pot derivar del sistema de lliurament d'informes estatals creat per la Carta a fi de controlar el seu compliment per part dels estats. Tot i que els sistemes de lliurament d'informes dels instruments de salvaguarda dels drets humans sovint es considera que són un substitut inadequat dels models basats en els litigis, el mecanisme de la Carta és una mica esperançador per a les comunitats lingüístiques regionals o minoritàries del RU. Ha donat a les organitzacions la possibilitat d'exercir de representants a l'hora de tractar la política i les actuacions estatals; tal com ja hem indicat, en general a aquestes organitzacions no se'ls ha deixat tenir un paper de pes en la creació o la implementació de la política i les actuacions estatals, sobretot pel que fa a la Carta. En segon lloc, per primera vegada es controlen de

¹³⁹ Si voleu consultar un estudi sobre el vexatori fet d'aplicar la Part III al gaèlic irlandès, vegeu DUNBAR, Robert "Implications of the European Charter for Regional or Minority Languages for British Linguistic Minorities". (2000) 25 *E.L.Rev. Human Rights Survey* 46.

prop les institucions governamentals –a nivell central, regional i local– i se les obliga a explicar i donar proves de les seves polítiques i actuacions. Esperem que aquest control extern a partir d'una organització internacional important sacsejarà la indiferència dels governs a tots els nivells i en alguns casos els forçarà a tractar la política de llengües minoritàries com un aspecte seriós i legítim de la política pública general. Efectivament, el procés de control podria ser útil fins i tot a Gal·les, on la preocupació ha passat de centrar-se en el desenvolupament institucional a les qüestions d'implementació. És per tots aquests motius que la visita “sobre el terreny” del Comitè d'Experts va ser ben rebuda i que les comunitats lingüístiques regionals o minoritàries esperen amb impaciència el seu informe final i les seves recomanacions. Així doncs, el pas relativament tímid de la ratificació per part del RU potser crearà una dinàmica molt favorable per a aquestes comunitats.

WORKING PAPERS

[Col·lecció “Documents de Treball”- *Mercator-Drets i Legislació Lingüística*

- 1- La promoció de les llengües minoritàries a la Federació Russa i la prevenció de conflictes interètnics: el cas de Calmúquia- *Marc Leprêtre*
- 2- Els principals conceptes en el reconeixement dels drets lingüístics als estats europeus - *Neus Oliveras*
- 3- L'estatus polític de la llengua romaní a Europa- *Peter Bakker & Marcia Rooker*
- 4- La tutela jurídica des lenghis retoromancis cun particulâr riferiment al câs furlan- *William Cisilino* (en friulà)
- 5- Llengües i institucions a la Unió Europea- *Manuel Alcaraz Ramos*
- 6- Les llengües minoritàries de la Federació Russa- *Eduardo Ruiz Vieytes*
- 7- European linguistic diversity- for whom? The cases of Finland and Sweden- *Jarmo Lainio* (en anglès)*
- 8- La ratificació de l'estat espanyol a la Carta europea de llengües regionals o minoritàries- *Santiago Castellà*
- 9- Legislació lingüística i procés de normalització: el cas català a l'Estat espanyol - *Agustí Pou*
- 10- The ratification by the United Kingdom of the European Charter for regional or minority languages – *Robert Dunbar*

[“Working Papers” Collection- *Mercator-Linguistic Rights and Legislation*

- 1- The promotion of minority languages in the Russian Federation and the prevention of interethnic conflicts: the case of Kalmykia- *Marc Leprêtre*
- 2- The main concepts in the recognition of linguistic rights in European states - *Neus Oliveras*
- 3- The main status of the Romani language in Europe- *Peter Bakker & Marcia Rooker*
- 4- The juridical defence of Rhaeto-Romansh languages, with particular reference to the Friulan case- *William Cisilino*
- 5- Languages and institutions in the European Union- *Manuel Alcaraz Ramos*
- 6- Minority languages of the Russian Federation- *Eduardo Ruiz Vieytes*
- 7- European linguistic diversity- for whom? The cases of Finland and Sweden- *Jarmo Lainio*
- 8- The Ratification of Spain of the European Charter for Regional or Minority Languages - *Santiago Castellà*
- 9- Linguistic Legislation and Normalization Process: The Catalan Case in Spain – *Agustí Pou*
- 10- La ratificació de la Carta Europea de les llengües regionals o minoritàries per part del Regne Unit- *Robert Dunbar*

Podeu consultar i obtenir la col·lecció a
<http://www.ciemen.org/mercator/index.htm>

You can consult and obtain the collection in

<http://www.ciemen.org/mercator/index-gb.htm>

* Disponible en català “La diversitat lingüística europea. Per a qui? Els casos de Finlàndia i Suècia”, a *El dret a la diversitat lingüística* (2002), Col·lecció CIEMEN-Drets lingüístics, Ed. Mediterrània, Barcelona